

Jarosław Wróblewski

PODSTAWY RACHUNKOWOŚCI

Gdynia 2023

JAROSŁAW WRÓBLEWSKI

**PODSTAWY
RACHUNKOWOŚCI**

Gdynia 2023

Recenzent:

prof. zw. dr hab. Bohdan Jeliński

Kolegium Redakcyjne:

dr hab. Wojciech Lamentowicz, prof. WSAiB (przewodniczący; nauki prawne)

dr Paweł Bykowski (dziekan Wydziału Zarządzania)

dr Paweł Chyc (dziekan Wydziału Prawa i Administracji)

mgr Aleksandra Romanowska (dziekan Filii WSAiB w Lęborku)

dr hab. Tomasz Chinciński, prof. WSAiB (historia)

prof. dr hab. Bohdan J. Jeliński (ekonomia i finanse)

dr hab. Dariusz Nawrot, prof. WSAiB (nauki o bezpieczeństwie)

dr hab. Rafał Ożarowski, prof. WSAiB (nauki o polityce i administracji)

dr hab. Tomasz Kawka, prof. WSAiB (nauki o zarządzaniu i jakości)

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Marta Nowicka

Piotr W. Lorkowski

Skład i łamanie:

Ankor Anna Maciejewska

© **Wyższa Szkoła Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego
w Gdyni, 2023**

ISBN 978-83-67939-03-4

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

E-podręcznik został stworzony dla Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni w ramach projektu pn.: „Doskonałość Dydaktyczna Uczelni” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. Majątek przedsiębiorstwa a rachunkowość	6
1.1. Definicja rachunkowości, metody rachunkowości	6
1.2. Majątek przedsiębiorstwa i źródła jego finansowania	9
1.2.1. Zasoby majątkowe (aktywa)	10
1.2.2. Źródła finansowania majątku (pasywa)	13
1.3. Bilans – zestawienie aktywów i pasywów przedsiębiorstwa	18
1.3.1. Struktura bilansu	18
1.3.2. Znaczenie bilansu dla przedsiębiorstwa	22
2. Operacje gospodarcze w przedsiębiorstwie	25
2.1. Operacje gospodarcze a bilans przedsiębiorstwa	25
2.1.1. Operacje bilansowe	26
2.1.2. Operacje wynikowe	27
2.2. Sposoby dokumentowania operacji gospodarczych	28
3. Ewidencja operacji gospodarczych na kontach księgowych	32
3.1. Charakterystyka konta księgowego	32
3.1.1. Pojęcie i budowa	32
3.1.2. Zasada podwójnego zapisu	35
3.1.3. Zestawienie obrotów i sald	36
3.2. Księgowość a rachunkowość	38
3.2.1. Księgi rachunkowe	38
3.2.2. Księgowość	41
3.2.3. Poprawianie błędów księgowych – storno	43

4. Łączenie kont	47
4.1. Podział poziomy	49
4.2. Podział pionowy	51
5. Ewidencja wyniku finansowego w wybranych formach działalności gospodarczej	53
6. Podatek VAT w przedsiębiorstwie	61
7. Zadania	67
Bibliografia	118

WSTĘP

Rachunkowość stanowi jedną z najstarszych funkcjonujących dyscyplin ekonomicznych. Jej zadaniem jest dostarczanie wszechstronnych oraz udokumentowanych informacji o przebiegu różnorodnych zjawisk gospodarczych. Umożliwia ona ocenę działalności jednostek gospodarczych, podejmowanie aktualnych strategicznych decyzji w obszarze zarządzania takimi podmiotami.

Rachunkowość często kojarzy się z niezrozumiałym zapisem liczb ujętych w rubryki i kolumny. Tymczasem jest to system, którego poznanie i opanowanie „otwiera drzwi” do świata finansów podmiotów gospodarczych, umożliwia analizę danych, ich weryfikowanie oraz planowanie działalności.

Właściwe zrozumienie prezentowanych informacji wymaga znajomości podstawowych, niezmiennych oraz sprawdzonych zasad i norm ich tworzenia, jak również przedstawienia. Rachunkowość stworzyła całościowy, zwarty zasób metod i reguł postępowania, które nie ograniczają się jedynie do rejestrowania faktów. Zdarzenia gospodarcze należy właściwie przetworzyć, dopasowując je do zastosowania w procesie zarządzania oraz uzupełnić odpowiednią interpretacją, która ułatwi podejmowanie racjonalnych decyzji. Podręcznik obejmuje zagadnienia dotyczące teoretycznych podstaw rachunkowości finansowej i jest adresowany do studentów uczelni ekonomicznych, słuchaczy studiów podyplomowych, MBA, a także praktyków.

1. MAJĄTEK PRZEDSIĘBIORSTWA A RACHUNKOWOŚĆ

1.1. DEFINICJA RACHUNKOWOŚCI, METODY RACHUNKOWOŚCI

Rachunkowość finansowa jest regulowana określonymi normami prawnymi, które – w zależności od systemu prawnego – mogą mieć postać ustaw, rozporządzeń czy też ogólnie akceptowanych standardów przygotowywanych i przyjmowanych przez profesjonalne organizacje zawodowe. Stosowanie w rachunkowości regulacji prawnych prowadzi do rzetelnego gromadzenia i prezentowania informacji oraz do ich porównywalności.

Podstawowym aktem prawnym regulującym system rachunkowości w Polsce jest Ustawa o rachunkowości (uor)¹. Dotyczy ona wszystkich jednostek (przedsiębiorstw, instytucji, banków, ubezpieczycieli i innych), które mają obowiązek jej stosowania w praktyce². W ustawie zostały uregulowane poszczególne obszary rachunkowości, w tym:

- przepisy ogólne, wyjaśniające podstawowe obowiązki, pojęcia i zasady rachunkowości,
- zasady dokumentacji i prowadzenia ksiąg rachunkowych,
- wycena aktywów i pasywów oraz ustalanie wyniku finansowego,
- sprawozdawczość finansowa,
- badanie, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych,
- ochrona danych księgowych,
- odpowiedzialność karna kierownika jednostki za rachunkowość.

¹ Dz. U. 1994 Nr 121 poz. 591.

² Zgodnie z prawem, obowiązek dotyczy spółek handlowych: osobowych, kapitałowych oraz organizacji, a także spółek cywilnych i osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

Obowiązek spoczywa również na osobach fizycznych, spółkach jawnych osób fizycznych oraz spółkach partnerskich, gdy ich przychody netto za poprzedni rok obrotowy były równe lub większe od 2 000 000 euro.

Rachunkowość można rozpatrywać z dwóch punktów widzenia:

- teoria rachunkowości,
- działanie praktyczne.

Nie jest to podział na dwie różne rachunkowości, ale oznacza dwojakie postrzeganie tej samej rachunkowości. Teoria rachunkowości, jako jedna z nauk ekonomicznych, zajmuje się badaniem sposobów ewidencjonowania operacji gospodarczych, generalizuje praktyczne doświadczenia oraz tworzy nowe, bardziej doskonałe metody prowadzenia rachunkowości.

Rachunkowość stanowi całościowy, zwarty system stałego, systematycznego gromadzenia i przetwarzania danych oraz prezentowania informacji ekonomiczno-finansowych. Dla tych celów stosowane są określone metody, zasady postępowania, narzędzia ewidencyjne, środki techniczne, umożliwiające rejestrowanie stanu i zmian majątku podmiotu gospodarczego, źródeł finansowania, dokonanych operacji finansowych oraz wyników działalności³.

Trudno jednoznacznie zdefiniować rachunkowość ze względu na złożone aspekty teoretyczne tej dziedziny oraz praktykę gospodarczą. W podręczniku przyjęto definicję zaproponowaną przez Danutę Małkowską: „jest to określony system ujmowania, grupowania, przetwarzania, prezentowania i interpretowania wyrażonych w pieniądzu danych liczbowych o sytuacji majątkowej, procesach gospodarczych i wyniku finansowym jednostki gospodarującej”⁴.

Definicja ta uwzględnia bowiem istotę rachunkowości, podkreślając, że rachunkowość jest systemem ewidencyjnym, który obrazuje sytuację majątkową przedsiębiorstwa. Charakteryzuje się ściśle określonym układem metod, zasad i norm postępowania⁵. Rachunkowość rozpoczyna się od pomiaru, udokumentowania, następnie księgowego ujęcia operacji gospodarczych, zaś kończy przygotowaniem i zbadaniem sprawozdania finansowego⁶.

Rachunkowość jest sformalizowanym systemem, a jego cechami są:

- wyrażanie gospodarczych procesów i operacji w mierniku pieniężnym,
- sporządzanie zapisów księgowych w oparciu o dokumenty źródłowe, potwierdzające wystąpienie określonych operacji gospodarczych,
- stosowanie specjalnych narzędzi księgowych (kont),
- realizowanie reguły podwójnego zapisu, umożliwiającej bieżącą kontrolę dotyczącą poszczególnych urządzeń księgowych,

³ K. Sawicki, red. *Podstawy rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 13–14.

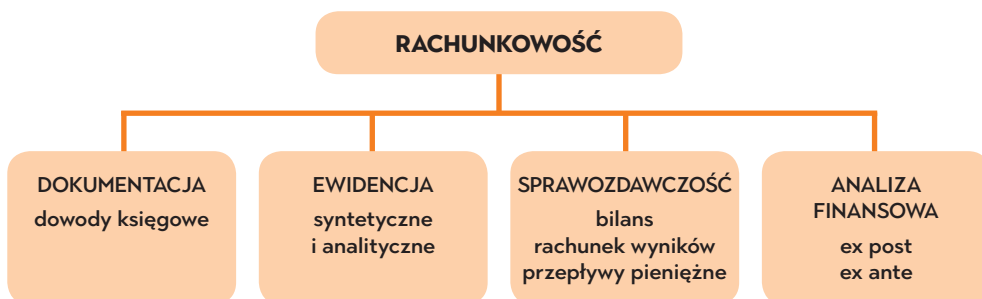
⁴ D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem i rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 7.

⁵ I. Olchowicz, *Podstawy rachunkowości. Część I. Wykład.*, Difin, Warszawa 2001, s. 11.

⁶ K. Sawicki (red.), *Podstawy rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009, s. 9.

- zastosowanie ciągłości ewidencji księgowej – metoda „od bilansu do bilansu”,
- wzmoczenie kontroli wewnętrznej poprzez regularnie przeprowadzaną inwentaryzację.

W rachunkowości wyszczególnia się następujące części składowe:

Rysunek 1. Elementy składowe rachunkowości.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ustawy o rachunkowości* (art. 9, art. 10 ust. 1, art. 45. ust 1 oraz Załącznika nr 1 do ww. ustawy).

Rachunkowość cechują szczególne metody, które wyróżniają ją spośród innych jednostek ewidencji. Standardy te sprawiają, że niemal na całym świecie rachunkowość stosuje się w podobny sposób. Metody rachunkowości zaprezentowano w tabeli nr 1.

Tabela 1. Metody rachunkowości

METODA	OPIS
METODA PODMIOTOWA	Wszystkie zdarzenia gospodarcze, jak również stan posiadania przedsiębiorstwa rozpatruje się w aspekcie konkretnej jednostki. Rejestruje się wyłącznie te zdarzenia, które wpływają na firmę i jedynie w taki sposób, w jaki mają one wpływ na jej stan posiadania. Przykład: transakcja sprzedaży. Firma sprzedaje towar innemu przedsiębiorstwu. W pierwszej firmie zarejestrowano jedynie ubytek towaru i wzrost należności bądź wpływ pieniędzy na konto bankowe. Nie rejestruje się wzrostu ilości towarów u klienta. W drugiej firmie będzie identycznie – klient pierwszej firmy rejestruje tylko wzrost swoich zapasów oraz zwiększenie zobowiązań lub wypływ pieniędzy z konta bankowego.
METODA BILANSOWA	Wszystkie zdarzenia gospodarcze zapisuje się dwustronnie (czyli po dwóch stronach konta księgowego). Wynika to z przesłanki, że majątek w przedsiębiorstwie może być przedstawiony w równowadze ze źródłami finansowania majątku.

METODA MOMENTÓW I OKRESÓW SPRAWOZDAWCZYCH	<p>W rachunkowości można przedstawić w dowolnym momencie:</p> <ul style="list-style-type: none">• wielkość majątku, którym dysponuje spółka łącznie ze źródłami jego finansowania;• rozmiary procesów gospodarczych mające miejsce między następującymi po sobie momentami. <p>Zwykle najdokładniejszym momentem jest konkretny dzień. Można podać stan aktywów, pasywów, przychodów, kosztów właśnie na dany dzień. Spółka potrafi wtedy dokładnie określić, ile wynosiły należności w konkretnym dniu, a także ile zanotowano nowych należności, a ile zostało spłaconych między dwoma różnymi dniami.</p>
METODA GRUPOWANIA	<p>Zastosowanie tej metody pozwala tworzyć przejrzyste raporty finansowe i operacyjne. Zjawiska gospodarcze grupuje się w zbiory przy uwzględnieniu cech wspólnych, a w ten sposób można obserwować tendencje występujące w wielkościach zagregowanych.</p> <p>Z wpłat dokonanych przez poszczególnych klientów oraz z innych źródeł gotówka gromadzona jest razem, a więc firma wie, jakimi środkami pieniężnymi dysponuje w określonym momencie.</p>
METODA WYCENY	<p>Wszystkie rejestrowane w rachunkowości zjawiska ujmują się wartościowo tj. wyrażone w wartościach pieniężnych. Wszystkie dane ilościowe sprowadza się do wartości pieniężnych i w ten sposób rejestruje. Zwykle wykorzystuje się jednostki pieniężne danego kraju. Transakcje walutowe są przeliczane w Polsce na złotówki. Dzięki temu aktywa i pasywa firmy sprowadzane są do wspólnego mianownika. W przypadku centrów rozliczeniowych, które obsługują inne kraje, księgowania dotyczące tych państw odbywają się zwykle w walutach danych krajów.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ustawy o rachunkowości* (art. 3 ust. 8–10, art. 4 ust. 3, pkt 1–6, art. 17 ust. 1–2, art. 19–21, art. 28 ust. 1).

1.2. MAJĄTEK PRZEDSIĘBIORSTWA I ŹRÓDŁA JEGO FINANSOWANIA

Każde przedsiębiorstwo dla realizacji działalności gospodarczej musi posiadać majątek, który rozpatruje się w dwóch postaciach:

- ze względu na zasoby majątkowe, a więc występowania i funkcji, którą spełniają one w procesie gospodarczym, np. budynki, towary, maszyny, pieniądze, itp.;
- ze względu na źródła pochodzenia (finansowania) tych zasobów, a więc kapitał własny lub kapitał obcy.

W rachunkowości zasoby majątkowe to **aktywa**, a źródła ich pochodzenia – to **pasywa**.

1.2.1. Zasoby majątkowe (aktywa)

Aktywa to ogół majątkowych składników przedsiębiorstwa uwzględnionych w bilansie w ujęciu wartościowym. Zgodnie z ustawą o rachunkowości „aktywa są to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych”⁷.

Wyszczególnienie aktywów w sprawozdaniu bilansowym obwarowane jest określonymi warunkami:

- muszą podlegać kontroli przez jednostkę; jednostka posiada tytuł prawny do sprawowania takiej kontroli; tytułem prawnym mogą być: tytuł własności, prawa autorskie, leasing danego składnika aktywów.
- ich zadaniem jest wywołanie w przyszłości korzyści ekonomicznych – np. wykorzystanie składnika do produkcji wyrobów na sprzedaż lub usług, wykorzystanie do spłaty zobowiązań, wymiana na inne zasoby.
- występuje wysokie prawdopodobieństwo doływu w przyszłości korzyści, np. korzyści ze sprzedaży określonego składnika.
- występuje możliwość wiarygodnego pomiaru wartości zasobów.

Różne rodzaje zasobów majątkowych przedsiębiorstwa zaprezentowano w tabeli nr 2.

Tabela 2. Zasoby majątkowe

ZASOBY MAJĄTKOWE				
RZECZOWE	Środki pracy: – maszyny – środki transportu – budynki, budowle – inne środki trwałe	Przedmioty pracy: – materiały – surowce	Produkty pracy: – wyroby gotowe – zakończone usługi – półprodukty – produkcja w toku – towary	Nakłady nierozliczone: – rozliczenia międzyokresowe kosztów
FINANSOWE	Aktywa pieniężne: – krajowe środki pieniężne – waluty obce – weksle – czeki	Obce instrumenty kapitałowe: – akcje – udziały – obligacje – bony – inne papiery wartościowe	Prawo do otrzymania aktywów pieniężnych: – udzielone pożyczki – lokaty	Prawo do wymiany instrumentów kapitałowych: – obligacje zamienne na akcje – opcje kupna/sprzedaży

⁷ Uor, Dz. U. 1994 Nr 121 poz. 591.

NALEŻNOŚCI	Z tytułu dostaw i usług: <ul style="list-style-type: none"> – za sprzedane wyroby gotowe i usługi – za sprzedane materiały i towary 	Z tytułów publicznoprawnych: <ul style="list-style-type: none"> – podatków – ubezpieczeń społecznych – ceł – dotacji 	Z tytułu rozrachunków z pracownikami: <ul style="list-style-type: none"> – zaliczek – wynagrodzeń 	Z innych tytułów: <ul style="list-style-type: none"> – przyznanych odszkodowań za straty losowe lub niedobory – sprzedanych środków trwałych lub wartości niematerialnych i prawnych – sprzedanych aktywów finansowych
-------------------	--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Zasoby majątkowe dzieli się na aktywa trwałe i aktywa obrotowe. Sklasyfikowanie określonego składnika majątku jako aktywów trwałych lub obrotowych zależy od rodzaju, wartości, czasu użytkowania, a przede wszystkim od funkcji, jaki realizuje w przedsiębiorstwie.

Aktywa trwałe charakteryzują się długotrwałym okresem użytkowania (więcej niż rok), wyłączeniem z obrotu (np. maszyny produkcyjne do wytwarzania towarów, które same są wyrobami gotowymi podlegającymi dalszym transakcjom np. sprzedaży) oraz wysoką wartością jednostkową.

Rysunek 2. Podział aktywów trwałych.

Źródło: oprac. własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Wartości niematerialne i prawne: koszty zakończonych prac rozwojowych, wartość firmy, inne wartości niematerialne i prawne (np. autorskie prawa majątkowe, licencje i koncesje, prawa do wynalazków i patentów, know-how), zaliczki na dostawy wyżej wymienionych.

Rzeczowe aktywa trwałe: środki trwałe (np. grunty, budynki, budowle, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego lub mieszkalnego, maszyny, urządzenia techniczne, środki transportu), środki trwałe w budowie, zaliczki na środki trwałe w budowie.

Należności długoterminowe: kwoty należne jednostce, wymagalne co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego. Należności długoterminowe mogą wystąpić w przypadku sprzedaży usługi długoterminowej (np. budowlanej).

Inwestycje długoterminowe: aktywa, które jednostka posiada dla osiągnięcia korzyści ekonomicznych. Inwestycjami długoterminowymi mogą być obligacje, nieruchomości inwestycyjne, udziały lub akcje, wartości niematerialne i prawne zakupione z zamiarem inwestycji, dzieła sztuki, metale szlachetne, eksponaty muzealne.

Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe: wynikają z występowania rozbieżności w czasie między kosztami ponoszonymi a osiąganymi przychodami. Są to kwoty zapłacone z góry za pewien okres, który trzeba rozliczyć później w poszczególnych miesiącach. Długoterminowe rozliczenia trwają dłużej niż 12 miesięcy (liczone od dnia bilansowego). Zalicza się do nich aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz inne rozliczenia międzyokresowe.

Aktywa obrotowe cechuje zmienność swojej naturalnej postaci we względnie krótkim czasie (zwykle poniżej roku). Składniki te są wciąż w ruchu, przechodzą często przez powtarzające się etapy działalności i w związku z tym przyjmują inną postać.

Rysunek 3. Struktura aktywów obrotowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1).

Zapasy – aktywa obrotowe przeznaczone do zbycia lub zużycia w czasie 12 miesięcy od dnia bilansowego bądź w czasie normalnego cyklu operacyjnego charakterystycznego dla konkretnej działalności, nawet jeśli trwa dłużej niż 12 miesięcy. Do zapasów zalicza się m. in. materiały produkcyjne i pozostałe, półprodukty, produkty w toku, produkty gotowe, towary oraz zaliczki na dostawy i usługi.

Należności krótkoterminowe – ich płatność wynosi nie więcej niż 12 miesięcy. Wśród nich wymienia się należności z tytułu dostaw i usług (kwoty pieniężne od odbiorców ze sprzedaży wyrobów gotowych, usług, towarów), należności z tytułu podatków, ubezpieczeń społecznych i dotacji kwoty należne od instytucji publicznych (urzędy skarbowe, urzędy miasta i gminy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych), należności dochodzone w postępowaniu sądowym, pozostałe należności (np. należności od pracowników, ze sprzedaży środków trwałych).

Inwestycje krótkoterminowe – składają się z dwóch podstawowych składników: krótkoterminowych aktywów finansowych, środków pieniężnych.

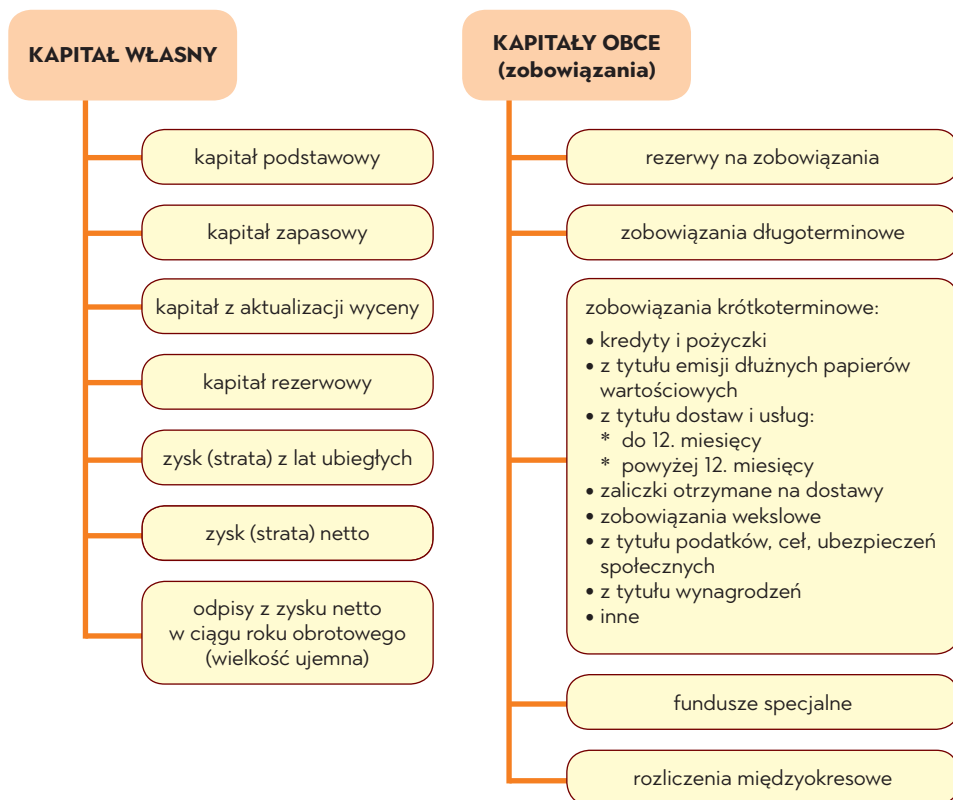
Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe – aktywowane koszty, które dotyczą przyszłych okresów; podlegają one rozliczeniu w czasie krótszym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego. Do tego typu aktywów obrotowych zalicza się m. in. koszty prenumeraty czasopism fachowych, które będą rozliczane w kosztach przyszłego roku obrotowego.

1.2.2. Źródła finansowania majątku (pasywa)

Pasywa informują, jakie jest źródło finansowania aktywów. Dzięki takim informacjom wiadomo, z jakich źródeł określony podmiot gospodarczy posiada środki finansowe na zaopatrzenie się w aktywa. W finansowaniu zasobów majątkowych wyróżnia się dwie grupy pasywów:

- kapitał własny – to wyraz wartości zasobów majątkowych oddanych do dyspozycji określonego podmiotu gospodarczego przez jego właścicieli (założycieli); w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej powinno pojawić się zwiększenie kapitału własnego; kapitał, który powstał z wygospodarowania zysku, nazywa się kapitałem zapasowym lub rezerwowym; wielkość kapitału własnego daje informację o wartości majątku, jakim rozporządza właściciel firmy.
- kapitał obcy wyraża tę część aktywów, którymi dysponuje przedsiębiorstwo; w rzeczywistości są one własnością innych podmiotów, a więc podlegają zapłacie w określonym czasie; w praktyce kapitał obcy określa się jako zobowiązania.

Struktura pasywów:

Rysunek 4. Struktura pasywów.

Źródło: oprac. własne na podstawie ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. pkt 21, 23, 24–29).

W bilansie firmy struktura kapitału własnego informuje o tym, że poza kapitałem podstawowym, zapasowym i rezerwowym występują pozycje korygujące stan kapitału własnego (wskazywane ze znakiem ujemnym).

W klasyfikacji bilansowej kapitał własny dzieli się w sposób następujący:

I. Kapitał (fundusz) podstawowy

Zależnie od formy prawnej podmiotu gospodarczego wyodrębnia się:

- kapitał zakładowy – spółki kapitałowe, tj. spółki z o.o., spółki akcyjne,
- kapitał właścicieli – spółki jawne,
- fundusz założycielski – przedsiębiorstwa państwowe,
- fundusz udziałowy – spółdzielnie.

II. Kapitał (fundusz) zapasowy

- wynika z efektów gospodarowania, a więc z wypracowanego zysku bądź z obowiązujących przepisów.
- forma prawna przedsiębiorstwa determinuje kapitał zapasowy – spółki kapitałowe, fundusz przedsiębiorstwa – przedsiębiorstwa państwowe, fundusz zasobowy – spółdzielnie.
- przeznaczeniem kapitału zapasowego jest pokrywanie straty bilansowej bądź zwiększenie kapitału zakładowego.
- tworzenie kapitału zapasowego nie obowiązuje spółek osobowych.

III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny

- powstaje w efekcie aktualizowania wartości środków trwałych i długoterminowych aktywów finansowych.
- w sytuacji sprzedaży przeszacowanego składnika fundusz ten można przeznaczyć na powiększenie kapitału zapasowego.
- kapitał ten zmniejszają odpisy z tytułu trwałej utraty wartości dotychczas używanych środków trwałych i długoterminowych aktywów finansowych wcześniej aktualizowanych.

IV. Kapitał rezerwy z dopłat wspólników

- pozycja ta wynika z podjęcia uchwały wspólników spółki z o.o. o dokonaniu dopłat do kapitału własnego – muszą wynikać z umowy spółki.
- wniesione dopłaty do kapitału własnego podlegają zwróceniu wspólnikom, chyba że zdecydują o włączeniu ich do kapitału zakładowego.

V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe

- tworzone zgodnie ze statutem lub umową spółki.

VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych

- kwota zysku niepodzielonego z lat ubiegłych bądź niepokryta strata bilansowa.
- wykazuje się rezultaty tzw. błędu podstawowego, który został popełniony w minionych latach.

VII. Zysk (strata) netto

- wykazuje się zysk lub poniesioną stratę bilansową (wielkość ujemna) osiągnięte w danym roku obrotowym.
- dotyczy działalności gospodarczej jednostek, które posiadają osobowość prawną.

Drugą grupę pasywów stanowią zobowiązania i rezerwy na zobowiązania, które dzielą się w bilansie na:

- rezerwy na zobowiązania,
- zobowiązania długoterminowe,
- zobowiązania krótkoterminowe,
- rozliczenia międzyokresowe.

Rezerwy określa się jako zobowiązania, dla których termin wymagalności bądź kwota nie są pewne. Tworzy się je na podstawie obowiązującego prawa bądź konwencjonalnie oczekiwanym obowiązkiem handlowym, a więc wówczas, kiedy istnieje duże prawdopodobieństwo przymusu wywiązania się podmiotu gospodarczego z ciężącego na nim obowiązku⁸. Celem tworzenia rezerw jest zabezpieczenie przed znanym lub przewidywalnym ryzykiem. W bilansie ujmowane są trzy grupy rezerw:

- rezerwa z tytułu odroczonego podatek dochodowego,
- rezerwa na świadczenia pracownicze długo- i krótkoterminowe,
- rezerwa na pozostałe obciążenia i zobowiązania długo- i krótkoterminowe.

Tabela 3. Rezerwy na zobowiązania

REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA		
1.	rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	<p>Tworzona dla zabezpieczenia zapłaty większego podatku dochodowego w przyszłości.</p> <p>Rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego jednostka tworzy, jeśli występują dodatnie różnice przejściowe (różnice w czasie) między wartością bilansową aktywów i pasywów a ich wartością podatkową.</p> <p>Wystąpienie podatku odroczonego jest spowodowane rozbieżnościami między prawem bilansowym a prawem podatkowym w zakresie uwzględniania przychodów i kosztów w podstawie opodatkowania podatkiem dochodowym.</p>
2.	rezerwa na świadczenia pracownicze	<p>Tworzona jest poprzez odnoszenie tych rezerw w ciężar kosztów działalności operacyjnej.</p> <p>Zobowiązanie to przypada na bieżący okres sprawozdawczy z tytułu świadczeń zagwarantowanych prawem (układ zbiorowy lub umowa o pracę).</p> <p>Ma charakter długo- i krótkoterminowy.</p>

⁸ *Komunikat nr 2 Ministra Finansów z dnia 21.03.2014 r. w sprawie ogłoszenia uchwały Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości nr 6 "Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe", Dz. Urz. Min. Fin. z 2014 r. poz. 12 z dnia 7.04.2014 r.*

3.	rezerwa na pozostałe obciążenia i zobowiązania	Są to rezerwy, które nie kwalifikują się do wykazania w dwóch poprzednich wierszach: – bierne rozliczenia międzyokresowe (np. realizacja umów o usługi długoterminowe, naprawy i przeglądy gwarancyjne, rękojmia dóbr trwałego użytku) – pewne lub istotnie prawdopodobne zobowiązania, np. operacje finansowe, operacje niefinansowe, zdarzenia niezwiązane z ogólnym ryzykiem gospodarowania. Dzieli się długo- i krótkoterminowe.
----	--	---

Źródło: oprac. własne na podstawie ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 20).

W *Ustawie o rachunkowości*⁹ zobowiązania to „wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczenia o wiarygodnie określonej wartości, które spowoduje wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów”. Oznacza to, że jeśli firma zakupiła w przeszłości towar o danej wartości, to w ustalonej przyszłości będzie musiała za niego zapłacić. Tak więc zobowiązania można rozumieć jako dług podmiotu gospodarczego. Mogą one powstać w wyniku zakupu materiałów, towarów czy usług bądź na skutek zaciągnięcia kredytu. Wyróżnia się zobowiązania długoterminowe i krótkoterminowe:

- zobowiązania długoterminowe stają się wymagalne w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- zobowiązania krótkoterminowe stają się wymagalne w czasie 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Fundusze specjalne są szczególnymi zobowiązaniami. Firma tworzy je z przeznaczeniem dla swoich pracowników, a więc nie może nimi dowolnie dysponować, tylko na podstawie odrębnych przepisów prawnych.

Tabela 4. Wykaz zobowiązań w pasywach bilansu

ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE		
1.	wobec jednostek powiązanych i pozostałych	– kredyty i pożyczki – z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych – inne zobowiązania finansowe – inne, np. wynikające z ugody bankowej
ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE		
1.	wobec jednostek powiązanych	– z tytułu dostaw i usług – okres wymagalności: * do 12. miesięcy * powyżej 12. miesięcy – inne

⁹ Art. 3 ust. 1 pkt 20.

2.	wobec pozostałych jednostek	– kredyty i pożyczki – z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych – inne zobowiązania finansowe – z tytułu dostaw i usług (do 12. miesiący i powyżej 12. miesiący) – zaliczki otrzymane na dostawy, potwierdzone fakturami VAT (lub innymi dokumentami rozliczeniowymi) – zobowiązania wekslowe – z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń – z tytułu wynagrodzeń – inne, np. z tytułu zakupu środków trwałych wobec ubezpieczycieli
3.	fundusze specjalne	– tworzone przez jednostkę na podstawie odrębnych przepisów. – fundusze te nie są zaliczane do kapitałów własnych, dlatego wykazuje się je w grupie zobowiązań

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 22–23, art. 46 ust. 4 oraz na podstawie *Załącznika nr 1*).

Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe to przede wszystkim:

- środki pieniężne – dotacje, subwencje, dopłaty otrzymane na sfinansowanie nabycia bądź budowę środków trwałych lub prac rozwojowych,
- przyjęte nieodpłatnie (również darowizny) środki trwałe, środki trwałe w budowie oraz wartości niematerialne i prawne.

Krótkoterminowe inne rozliczenia międzyokresowe to pobrane z góry wpłaty od kontrahentów (bez należnego VAT-u) za świadczenia, jakie będą zrealizowane przez jednostkę w następnym roku obrotowym. W tej pozycji nie wykazuje się potwierdzonych fakturą VAT zaliczek otrzymanych od partnerów na poczet dostaw.

1.3. BILANS – ZESTAWIENIE AKTYWÓW I PASYWÓW PRZEDSIĘBIORSTWA

1.3.1. Struktura bilansu

Bilans stanowi element sprawozdania finansowego. To podstawowe źródło informacji dotyczących sytuacji finansowej jednostki.

Bilans przedsiębiorstwa prezentuje wyrażony w pieniądzu stan oraz strukturę posiadanych przez firmę aktywów (majątku), a także uwzględnia źródła ich finansowania, a więc pasywa. Bilans ma charakter statyczny, co oznacza, że obrazuje stan majątku na konkretny moment. Bilans sporządza się w oparciu o aktualne

w dniu jego sporządzania informacje z systemu księgowego przedsiębiorstwa. Bilans obrazuje stan aktywów i pasywów zarówno na koniec bieżącego, jak również poprzedniego roku obrotowego. W szczególnych sytuacjach (np. likwidacja jednostki) wartość aktywów i pasywów przedstawia się z dniem likwidacji.

Z zasady bilans tworzy się na koniec roku obrachunkowego (w praktyce najczęściej 31 grudnia danego roku obrotowego). Dla tego konkretnego dnia ustala się wszystkie pozycje bilansowe – moment bilansowy. Istotną cechą danych, które są zawarte w bilansie jednostki, stanowi ich kompletność i pełne udokumentowanie.

Bilans firmy dzieli się na elementy o zbliżonej treści ekonomicznej, wycenione zazwyczaj w walucie kraju, gdzie mieści się siedziba jednostki gospodarczej. Jednakże sposób ich wyceny, jak również przedstawienia, może być różny dla różnych firm, albowiem podmioty gospodarcze mogą posługiwać się różnymi metodologiami sporządzania bilansu.

Bilans sporządza się według określonych zasad. Po pierwsze jest to zestawienie dwustronne:

- wartości zasobów majątkowych – aktywa,
- źródła finansowania aktywów – pasywa.

Zasoby przedsiębiorstwa są podzielone na dwie grupy, a więc aktywa trwałe i aktywa obrotowe. Na pasywa składają się kapitał własny i zobowiązania. W bilansie składniki tych grup są szczegółowo wyróżnione.

Metoda bilansowa charakteryzuje się tym, że jest to usystematyzowane poszukiwanie oraz ustalanie równowagi pomiędzy mierzalnymi własnościami wyznaczonych środków a zasobami danej jednostki. Bilans sporządza się na określony dzień i w określonej formie – pod postacią tabeli. W załącznikach do ustawy o rachunkowości opublikowany jest wzór tego dokumentu. Oprócz wzoru dokumentu we wspomnianych załącznikach znajdują się informacje o tym, jakie informacje powinien zawierać bilans, który jest sporządzany przez: banki, zakłady ubezpieczeń, a także pozostałe jednostki.

W standardowym zapisie po lewej stronie po stronie aktywów bilans zawiera aktywa trwałe, a więc składniki rzeczowe, finansowe, niematerialne oraz aktywa bieżące. Natomiast po stronie pasywów, które ujmuje się po prawej stronie zapisu, znajdują się zobowiązania bieżące, długoterminowe, a także kapitały własne. Należy podkreślić, że bilans jednostki musi być zrównoważony, co oznacza, że sumy aktywów i pasywów muszą być sobie równe. Jest to podstawowa cecha bilansu, którą określa się jako równowagę bilansową.

Tabela 5. Struktura treści bilansu przedsiębiorstwa

AKTYWA	PASywa
AKTYWA TRWAŁE <ul style="list-style-type: none"> • wartości niematerialne i prawne, • rzeczowe aktywa trwałe, • należności długoterminowe, • inwestycje długoterminowe, • długoterminowe rozliczenia międzyokresowe. 	KAPITAŁ WŁASNY <ul style="list-style-type: none"> • kapitał (fundusz) podstawowy, • kapitał (fundusz) zapasowy, • kapitał (fundusze) z aktualizacji wyceny, • pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe, • zysk (strata) z lat ubiegłych, • zysk (strata) netto.
AKTYWA OBROTOWE <ul style="list-style-type: none"> • zapasy, • należności krótkoterminowe, • inwestycje krótkoterminowe, • krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe. 	ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA <ul style="list-style-type: none"> • rezerwy na zobowiązania, • zobowiązania długoterminowe, • zobowiązania krótkoterminowe, • rozliczenia międzyokresowe.
RAZEM AKTYWA	RAZEM PASywa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Załącznika nr 1 do Ustawy o rachunkowości.

Informacje zawarte w bilansie, stanowią podstawę do obliczania różnorodnych wskaźników. Charakteryzują one stopień płynności, wspomagania, aktywności i zyskowności (rentowności) firmy¹⁰. Analiza tych wskaźników umożliwia analizę działania przedsiębiorstwa, a także pozwala dokonać pomiaru jego efektywności oraz oceny kondycji finansowej.

W sporządzaniu bilansu należy zastosować dwie istotne reguły.

1. **Złota reguła bilansowa – zachowana** jest wówczas, kiedy aktywa stałe (trwałe) są w pełni pokryte kapitałem własnym. Zgodnie z tą regułą trwałe składniki aktywów jednostki powinny zostać sfinansowane kapitałem własnym, dlatego że ta część majątku jest związana z przedsiębiorstwem w sposób długoterminowy. To zaś oznacza, że cechuje się niskim tempem zamiany na gotówkę, a więc należy ją sfinansować stabilnymi kapitałami, oddanymi do dyspozycji jednostki na długi okres.
2. **Srebrna reguła bilansowa – zachowana** jest wtedy, gdy poziom kapitałów stałych jest równy lub wyższy niż aktywa stałe. Istotny jest udział kapitałów własnych w kapitałach stałych. Oznacza to, że im jest on wyższy, tym firma może dysponować większą swobodą i finansową niezależnością. Zakłada się, że co najmniej 1/3 aktywów stałych powinna zostać sfinansowana kapitałem własnym. Reguła ta nie jest stosowana we wszystkich gałęziach przemysłu.

¹⁰ M. Nasiłowski, *System rynkowy*, Key Text, Warszawa 1998, s. 156.

Właściwie sporządzony bilans musi spełniać określone wymogi formalne:

- niezbędne jest precyzyjne oznaczenie podmiotu, dla którego sporządza się bilans, data (dzień bilansowy).
- konieczne jest oznaczenie jednostki, w jakiej wyrażone są dane liczbowe.
- wyszczególnienie nazw i wartości grup aktywów i pasywów.
- obligatoryjne jest stosowanie języka polskiego, a wartości pieniężne wyrażane są w walucie polskiej.
- konieczne jest wykazanie sum pośrednich i ogólnych grup aktywów i pasywów. Muszą być one sobie równe zgodnie z zasadą równowagi bilansowej.
- na końcu bilansu musi zostać złożony podpis osoby, która prowadzi księgi rachunkowe, a także podpis kierownika jednostki, która wykonuje taką działalność.
- należy określić datę sporządzenia bilansu.

Bilans sporządza się na koniec każdego roku obrotowego. Może nim być rok kalendarzowy, jak również kolejne dwanaście miesięcy kalendarzowych. Informację tę określa się w statucie bądź umowie, na podstawie której jednostka powstała (informacja ta następnie powinna znaleźć się w dokumencie sporządzonym przez kierownika jednostki – *polityce rachunkowości*).

Specyfika przedsiębiorstwa determinuje szczegółowość pozycji, które widnieją w bilansie. Dopuszcza się sporządzanie uproszczonej formy bilansu, kiedy firma spełnia określone warunki dotyczące ilości średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty, wartości aktywów oraz wartości przychodów.

W przedsiębiorstwach sporządza się różne rodzaje bilansów. Mogą one różnić się okolicznościami ich sporządzenia bądź samym przeznaczeniem:

- bilanse publikacyjne,
- bilanse uproszczone,
- bilanse sprawozdawcze,
- ze względu na okoliczności utworzenia: jednostkowe lub skumulowane (tworzone są przez podmiot, który dominuje w grupie kapitałowej),
- bilanse otwarcia i zamknięcia (obrazują stan na otwarcie oraz zamknięcie roku rozrachunkowego),
- bilanse krótkookresowe (okres krótszy niż rok rozrachunkowy, np. miesiąc),
- bilanse likwidacyjne.

Podstawowa analiza bilansu obejmuje:

- **analizę poziomą** – badanie dynamiki sumy bilansowej, a także ważniejszych pozycji aktywów oraz pasywów; badanie dynamiki sumy bilansowej i poszczególnych pozycji majątku firmy oraz źródeł jego pokrycia umożliwia ustalenie kierunków rozwoju, jak również pozwala określić stopień wzrostu kapitałów,

które finansują ten rozwój; rozróżnienie tempa zmian poszczególnych składników aktywów i pasywów bilansu determinuje zmianę ich struktury.

- **analizę pionową** – badanie struktury aktywów i pasywów, jak również wewnętrznej struktury poszczególnych pozycji bilansowych; struktura bilansu dostarcza wiele istotnych informacji o sytuacji finansowej jednostki; struktura aktywów obrazuje sposób zaangażowania kapitałów jednostki, natomiast struktura pasywów informuje o źródłach ich pochodzenia; w analizie struktury aktywów zasadnicze znaczenie odgrywają wskaźniki wyposażenia firmy w określone środki gospodarcze.
- **analizę pionowo-poziomą** – jest to badanie struktury kapitało-majątkowej. Przedmiotem badań w zakresie wstępnej analizy bilansu są także pionowo-poziome powiązania pomiędzy poszczególnymi pozycjami aktywów i pasywów.

1.3.2. Znaczenie bilansu dla przedsiębiorstwa

W rachunkowości równanie bilansowe jest równaniem podstawowym. Oznacza ono równość aktywów i pasywów. Ogólna suma aktywów musi równać się sumie pasywów. Zasadę tę określa się mianem równowagi bilansowej i wyraża równaniem:

$$\text{SUMA AKTYWÓW} = \text{SUMA PASYWÓW}$$

Równanie bilansowe może również przedstawić w następujący sposób:

$$\text{AKTYWA} = \text{KAPITAŁ WŁASNY} + \text{ZOBOWIĄZANIA}$$

bądź:

$$\text{KAPITAŁ WŁASNY} = \text{AKTYWA} - \text{ZOBOWIĄZANIA}$$

Nadwyżka kapitału własnego nad zobowiązaniami nazywana jest aktywami netto:

$$\text{AKTYWA NETTO} = \text{AKTYWA} - \text{ZOBOWIĄZANIA}$$

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. Obszary rachunkowości uregulowane w Ustawie o rachunkowości to:

.....
.....
.....

2. Scharakteryzuj najistotniejsze cechy rachunkowości.

.....
.....
.....

3. Wymień i opisz metody rachunkowości.

.....
.....
.....

4. Jakie warunki są wymagane dla wyszczególnienia aktywów w sprawozdaniu bilansowym?

.....
.....
.....

5. Wymień i opisz rodzaje zasobów majątkowych przedsiębiorstwa.

.....
.....
.....

6. Jakie składniki są przypisane poszczególnym aktywom trwałym?

.....
.....
.....

7. Przedstaw strukturę aktywów obrotowych z uwzględnieniem ich składników.

.....
.....
.....

8. Czym są pasywa i w jaki sposób wygląda ich struktura?

.....
.....
.....

9. Wymień rodzaje rezerw na zobowiązania i podaj ich cechy.

.....
.....
.....

10. Scharakteryzuj rodzaje poszczególnych zobowiązań w pasywach bilansu.

.....
.....
.....

11. Czym jest metoda bilansowa i co ją charakteryzuje?

.....
.....
.....

12. Wskaż zasadnicze cechy podstawowej analizy bilansu przedsiębiorstwa.

.....
.....
.....

2. OPERACJE GOSPODARCZE W PRZEDSIĘBIORSTWIE

2.1. OPERACJE GOSPODARCZE A BILANS PRZEDSIĘBIORSTWA

Operacją gospodarczą jest każde udokumentowane zdarzenie gospodarcze, wywołujące zmiany stanu składników aktywów i pasywów. Ma wpływ na wynik finansowy przedsiębiorstwa. Wszelka operacja gospodarcza podlega ewidencji księgowej, ponieważ ma wpływ na majątek, źródła finansowania jednostki oraz jej wynik finansowy.

Wszystkie operacje gospodarcze należy udokumentować dowodami źródłowymi, które mają formę faktury, dowodu magazynowego, asygnaty kasowej, listy płac. Poszczególne operacje mogą być potwierdzone za pomocą polecenia księgowego (PK), jeśli nie istnieje inna możliwość udokumentowania takiej operacji¹¹.

Cechy operacji gospodarczej:

- wiąże się z zakresem działalności konkretnej firmy,
- jest wyrażona w jednostkach pieniężnych,
- zmiany posiadają określone wartości,
- dualność – powoduje zmiany w dwóch elementach bilansu, więc muszą być zapisywane dwukrotnie w tej samej kwocie,
- występuje w dokładnie określonym terminie (np. dzień, miesiąc, rok),
- jest ważną obserwacją zmian zwiększających lub zmniejszających w aktywach bądź pasywach podmiotu gospodarczego,
- żadne rodzaje zaksięgowanych operacji nie wywołują naruszenia równowagi bilansowej.

Operacje gospodarcze podlegają klasyfikacji ze względu na różne kryteria. Właściwa bonitacja umożliwia odpowiednie porządkowanie oraz grupowanie

¹¹ K. Winiarska, *Podstawy rachunkowości*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2012, s. 27.

operacji. Pozwala także na sprawne zapisywanie spowodowanych skutków w ewidencji księgowej. Należyte wykorzystanie wiedzy dotyczącej klasyfikacji różnorodnych operacji gospodarczych poprawia procesy, które zachodzą w przedsiębiorstwie. Pomaga udoskonalić proces obiegu dokumentów, jak również system ich wystawiania, monitowania oraz archiwizowania.

Klasyfikacji operacji gospodarczych można dokonać według sposobu powstania, zasięgu, etapu procesu gospodarczego oraz stopnia złożoności.

Sposób powstania:

- jednorazowe – występują rzadko bądź losowo; cechuje zdarzenia, które posiadają jednolitą strukturę,
- wielokrotne – występują systematycznie, są powtarzalne, wynikają z połączenia ze sobą analogicznych zdarzeń.

Zasięg operacji:

- zewnętrzne – dotyczą przynajmniej dwóch jednostek gospodarczych; wywołują zmiany w stanie ich majątku i kapitale,
- wewnętrzne – obejmują wyłącznie jeden, konkretny podmiot gospodarczy.

Fazy: procesu gospodarczego

- operacje fazy zaopatrzenia,
- operacje fazy produkcji,
- operacje fazy sprzedaży.

Stopień złożoności:

- proste – odpowiadają odrębnym zdarzeniom gospodarczym,
- złożone – łączą pojedyncze operacje.

Operacje gospodarczych klasyfikuje się również według ich rodzaju:

- operacje bilansowe – powodują zmiany w składnikach aktywów lub pasywów,
- operacje wynikowe – wpływają na wynik finansowy działalności gospodarczej.

2.1.1. Operacje bilansowe

Wyróżnia się cztery typy operacji bilansowych:

- I typ – wywołują zmiany jedynie w aktywach – suma bilansowa nie zmienia się, zmianie ulega tylko struktura aktywów,
- II typ – wywołują zmiany tylko w pasywach bilansu – suma bilansowa nie zmienia się,

2. Operacje gospodarcze w przedsiębiorstwie

- III typ – wywołują wzrost składnika aktywów i pasywów o kwotę operacji – suma bilansowa zwiększa się o kwotę operacji,
- IV typ – wywołują zmniejszenie składnika aktywów oraz pasywów o kwotę operacji – suma bilansowa zmniejsza się o kwotę operacji.

OPERACJA TYPU I	$A + z - z + P$	→	Suma bilansowa nie zmienia się
OPERACJA TYPU II	$A = P + z - z$	→	Suma bilansowa nie zmienia się
OPERACJA TYPU III	$A + z + P + z$	→	Suma bilansowa zwiększa się
OPERACJA TYPU IV	$A - z = P - z$	→	Suma bilansowa zmniejsza się

A – aktywa
P – pasywa
z – zmiana „+” zwiększenie, „-” zmniejszenie

Rysunek 5. Typy operacji bilansowych.

Źródło: opracowanie własne.

2.1.2. Operacje wynikowe

Operacje wynikowe wpływają bezpośrednio na wynik finansowy działalności gospodarczej, co oznacza, że pod ich wpływem powstają przychody i koszty. Operacje te powodują wzrost przychodów bądź kosztów i jednocześnie wywołują zmiany w bilansie oraz rachunku zysków i strat. Dotyczą m.in. następujących operacji: świadczenie usług, produkowanie wyrobów i ich sprzedaż, zarządzanie.

Operacje wynikowe zmieniają wartość jednego składnika aktywów lub pasywów, podczas kiedy drugi dotyczy kosztów bądź przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej – przykładowo: koszt zużycia surowców do produkcji wyrobów, ponoszenie kosztów wynagrodzeń, osiąganie przychodów ze sprzedaży wyrobów, usług, towarów.

Operacje wynikowe mogą mieć charakter kosztowy i przychodowy. Operacje przychodowe z jednej strony powodują zwiększenie aktywów (lub zmniejszenie zobowiązań), a z drugiej strony powstanie przychodu. Operacje kosztowe powodują z jednej strony zmniejszenie aktywów (lub zwiększenie zobowiązań), a z drugiej strony kosztu.

Typy operacji przychodowych:

Typ I – wzrost aktywów wywołuje wzrost przychodów i zysków.

Przykład: sprzedaż towarów z odroczonym terminem płatności

Typ II – zmniejszenie zobowiązań wywołuje wzrost przychodów i zysków.

Przykład: umorzenie części zobowiązania z tytułu zaciągniętego kredytu

Typy operacji kosztowych:

Typ III – zmniejszenie aktywów wywołuje wzrost kosztów i strat.

Przykład: wydanie sprzedanych towarów

Typ IV – wzrost zobowiązań wywołuje zwiększenie kosztów i strat.

2.2. SPOSOBY DOKUMENTOWANIA OPERACJI GOSPODARCZYCH

W rachunkowości obowiązuje zasada, że każda operacja gospodarcza musi być udokumentowana. Zaistnienie określonej operacji gospodarczej wymaga dokonania jej zapisu (ewidencji). Dokumenty, które są podstawą zapisów księgowych w rachunkowości, nazywa się dowodami księgowymi.

Dowód księgowy zawiera określone informacje:

- określenie rodzaju dowodu – np. faktura VAT,
- wskazanie stron (nazwa i adres) uczestniczących w konkretnej transakcji,
- treść (przedmiot) i rozmiary operacji gospodarczej,
- datę wystawienia dowodu oraz datę dokonania operacji gospodarczej – podanie daty jest konieczne do chronologicznego ujęcia wszystkich zdarzeń gospodarczych,
- podpis wystawcy dowodu oraz osoby, której wydano lub od której przyjęto składniki aktywów (podpisy nie zawsze są wymagane),
- stwierdzenie sprawdzenia i zakwalifikowania dowodu do ujęcia w księgach rachunkowych przez wskazanie miesiąca księgowania oraz sposobu ujęcia dowodu w tych księgach wraz z podpisem osoby odpowiedzialnej za te wskazania.

Funkcje dowodów księgowych:

- informacyjna – dane z dowodów są źródłem informacji o przebiegu i skutkach zdarzeń procesów gospodarczych,
- kontrolna – są podstawą kontroli legalności, rzetelności i celowości dokonanych operacji, umożliwiają sprawowanie kontroli rozrachunków z kontrahentami, pracownikami, w tym rozliczenie ich z powierzonego im mienia.

Przestrzeganie zasad sporządzania, obiegu i kontroli dowodów księgowych jest warunkiem koniecznym dla ochrony przedsiębiorstwa przed skutkami potencjalnych nieprawidłowości. W szczególności należy zapewnić:

- zgodność dokumentów z wymaganiami formalnoprawnymi,
- zgodność zawartych w dowodach danych ze stanem faktycznym,
- kontrolę dokumentów pod względem formalno-rachunkowym i merytorycznym, przed przyjęciem ich przez komórkę księgowości,
- terminowość sporządzenia dokumentów i przekazywania do księgowości,
- ochronę dokumentów przed kradzieżą, zaginięciem, zniszczeniem czy dostępem osób nieupoważnionych.

Tabela 6. Klasyfikacja dokumentów

KRYTERIUM KLASYFIKACJI DOKUMENTÓW	GRUPY DOKUMENTÓW
według podstawy sporządzania dokumentów	<ul style="list-style-type: none"> – pierwotne (źródłowe), wystawione na podstawie zaistniałych operacji gospodarczych, np.: asygnaty kasowe (KP, KW), karty pracy, dokumenty magazynowe (Pz, Rw, Pw, Wz), itp. – wtórne (zbiorcze), wystawione na podstawie dokumentów pierwotnych, np.: raporty kasowe, listy płac, rozdzielniki zużycia materiałów, itp.
w zależności od jednostek wystawiających dokumenty	<ul style="list-style-type: none"> – własne, wystawione przez komórki organizacyjne jednostki gospodarczej, np.: faktury VAT lub rachunki sprzedaży, asygnaty kasowe, listy płac, polecenia księgowania, noty odsetkowe wystawione odbiorcom, itp. – obce, wystawione przez komórki organizacyjne innych jednostek, np.: faktury VAT lub rachunki zakupu, noty odsetkowe otrzymane od dostawcy, wyciągi bankowe, itp.
ze względu na przeznaczenie dokumenty własne dzielimy na:	<ul style="list-style-type: none"> – zewnętrzne, wystawione dla obcych jednostek, np.: faktury VAT lub rachunki sprzedaży, noty odsetkowe, – wewnętrzne, wystawione na potrzeby własne jednostki, np.: polecenia księgowania, karty pracy, listy płac, dokumenty magazynowe, itp.
w zależności od rodzaju przedmiotu ewidencji księgowej	<ul style="list-style-type: none"> kasowe, tj.: asygnaty kasowe, raporty kasowe, wnioski o zaliczkę; – bankowe, tj.: wyciągi bankowe, polecenia przelewu, czeki rozrachunkowe; – magazynowe, tj.: Pz, Pw, Rw, Wz, Mm, Zw; – płacowe, tj.: karty pracy, listy płac; – zakupu, tj.: faktury VAT lub rachunki; – sprzedaży, tj.: faktury VAT lub rachunki.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy o rachunkowości (art. 4 ust. 3 pkt 2 i pkt 6, art. 10 ust. 1 pkt 3, art. 17 ust. 1 pkt 4–7, art. 20 ust 1–3, art. 20 ust. 5, art. 21 ust. 1, art. 22 ust. 1).

Z punktu widzenia rodzaju dokumentowanych operacji gospodarczych wyróżnia się dowody:

- gotówkowe,
- bezgotówkowe,
- materiałowe,
- płacowe,
- kosztowe,
- zakupu,
- sprzedaży, itp.

Dowody księgowe przed dokonaniem ich ewidencji należy odpowiednio opracować:

- sprawdzić – pod względem formalnym, rachunkowym, merytorycznym – sprawdzone dokumenty należy opatrzyć pieczętką i podpisem,
- zadekretować – opisać z podaniem korespondencji kont i zaakceptować do księgowania,
- posegregować – według grup rodzajowych, np. kasowe, bankowe, materiałowe,
- ponumerować – zaopatrzyć w numer tzw. identyfikacyjny, pod którym będzie on księgowany i przechowywany; numeracja może być wspólna dla wszystkich kont bądź odrębna dla każdej grupy rodzajowej dowodów (numeracja wtórna).

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. Co określa się mianem operacji gospodarczej i jakie są jej cechy?

.....

.....

.....

.....

2. Przedstaw klasyfikację operacji gospodarczych.

.....

.....

.....

.....

2. Operacje gospodarcze w przedsiębiorstwie

3. Scharakteryzuj typy operacji bilansowych.

.....
.....
.....
.....

4. Czym są i jakie typy operacji wynikowych można wymienić?

.....
.....
.....
.....

5. Do czego służy dowód księgowy?

.....
.....
.....
.....

6. Scharakteryzuj klasyfikację dokumentów księgowych.

.....
.....
.....
.....

7. W jaki sposób należy opracować dowody księgowe przed dokonaniem ich ewidencji?

.....
.....
.....
.....

3. EWIDENCJA OPERACJI GOSPODARCZYCH NA KONTACH KSIĘGOWYCH

3.1. CHARAKTERYSTYKA KONTA KSIĘGOWEGO

3.1.1. Pojęcie i budowa

Bilans sporządza się z reguły raz do roku, a operacje gospodarcze rejestruje się bieżąco na kontach.

Konto księgowe jest podstawowym w rachunkowości narzędziem ewidencyjnym służącym do bieżącego ujmowania operacji gospodarczych. Służy do grupowania jednorodnych operacji gospodarczych, a jego celem jest odzwierciedlenie stanu i zmian danego składnika aktywów, pasywów bądź wyników (kosztów, przychodów, strat i zysków). Zapisów na kontach dokonuje się zwykle w mierniku pieniężnym.

Lp.	Data zapisu	Data operacji	Dowód księgowy	Treść operacji	Kwota operacji		Konto przeciwstawne
					Wn	Ma	

Rysunek 6. Przykład kart kontowej.

Źródło: opracowanie własne.

Konta prowadzi się oddzielnie dla każdej pozycji bilansu, a także ujęcia kosztów, przychodów i wyniku finansowego.

Konto dwustronne, to konto tzw. teowe; nie zawiera ono danych informacyjnych, a jedynie numer i sumę operacji gospodarczej. Jest wykorzystywane do potrzeb dydaktycznych (przykład poniżej).

Winien	Nazwa konta	Ma

Źródło: opracowanie własne.

Każde konto zawiera następujące elementy¹²:

- nazwa – wskazuje rodzaj składnika aktywów, pasywów albo wyniku finansowego (koszty, przychody) objętego ewidencją zmian,
- dwie strony konta – „Winien” i „Ma”; służą do ewidencji zmian określonego rodzaju przedmiotu ewidencji, przy czym jedna strona służy do ewidencjonowania zwiększeń, a druga do ewidencjonowania zmniejszeń,
- stan początkowy – (saldo początkowe) został zapisany na koncie na podstawie bilansu otwarcia (początkowego) w momencie otwarcia konta danego składnika aktywów lub pasywów,
- obroty – suma zapisanych wartości na danej stronie konta; obroty mogą być „Winien” lub „Ma”; zwiększają lub zmniejszają stan początkowy zapisany na koncie,
- stan końcowy – (saldo końcowe) oblicza się poprzez odjęcie od większej sumy obrotów zaksięgowanych po jednej stronie konta mniejszej sumy obrotów z drugiej strony konta.

W praktyce stosuje się system kont pozwalający uzyskać konieczne informacje dotyczące stanu i zmian składników bilansowych, przebiegu procesów gospodarczych oraz innych potrzebnych informacji, np. terminów płatności, kosztów i przychodów danego okresu lub okresów następnych.

Konta dzieli się na:

- konta bilansowe – służą rejestrowaniu stanu i zmian poszczególnych składników aktywów i pasywów; salda końcowe tych kont wskazywane są w bilansie,
- konta niebilansowe (wynikowe) – służą rejestrowaniu operacji gospodarczych kształtujących wynik finansowy, stany końcowe tych kont wykazuje się w rachunku zysków i strat,
- konta syntetyczne (konta księgi głównej) – są urządzeniami o określonym stopniu uogólnienia, obejmują operacje gospodarcze wyrażone tylko w mierniku wartościowym,

¹² D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014.

- konta analityczne – (konta ksiąg pomocniczych) – urządzenia ewidencyjne pomocnicze do kont syntetycznych, cechują się wysokim stopniem szczegółowości i obejmują operacje gospodarcze także w mierniku ilościowym,
- konta korygujące – stosowane dla korekty wartości kont głównych bilansowych,
- konta rozliczeniowe – służą do rozliczenia lub ujęcia występujących procesów gospodarczych w różnych układach klasyfikacyjnych, na koniec okresu konta te nie wykazują sald,
- konta pozabilansowe – stosowane w celu uzupełnienia informacji czerpanych z kont bilansowych lub do ewidencji obcych zasobów majątkowych.

Konta bilansowe służą ewidencjonowaniu zmian składników bilansowych – aktywów i pasywów, dlatego wyróżnia się:

- konta bilansowe aktywów,
- konta bilansowe pasywów.

Otwarcie konta dokonuje się na początek każdego roku obrotowego bądź w każdym innym dniu otwarcia ksiąg rachunkowych. Otwarcie konta bilansowego wymaga nadania mu nazwy i wpisania odpowiedniego numeru, następnie zapisuje się na danym koncie po jednej ze stron – debetowej („Winien”) lub kredytowej („Ma”)¹³:

- saldo początkowe przejęte z bilansu otwarcia; kwotę aktywów zapisuje się po stronie debetowej, a kwotę początkową pasywów po stronie kredytowej,
- daną kwotę operacji gospodarczej, jeżeli określony składnik nie występował w bilansie otwarcia.

Zamknięcie konta bilansowego rozpoczyna się od sporządzenia zestawienia obrotów oraz sald, które dostarcza danych umożliwiających opracowanie bilansu końcowego.

Saldami debetowymi („Winien”) kont bilansowych są aktywa, a saldami kredytowymi („Ma”) pasywa bilansu. Zestawienie obrotów oraz sald umożliwia skontrolowanie poprawności wykonanych działań. Należy zaznaczyć, że przy prowadzeniu zasady podwójnego zapisu łatwo odnaleźć błędy.

Sporządzenie zestawienia obrotów i sald wymaga następujących czynności:

- określenie obrotów na wszystkich kontach debetowych oraz kredytowych poprzez zsumowanie zapisanych operacji,
- wpisanie obrotów i kont do właściwych kolumn zestawienia,

¹³ B. Gierusz, *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, ODDK, Gdańsk 2016, s. 69.

3. Ewidencja operacji gospodarczych na kontach księgowych

- określenie sumy obrotów debetowych i kredytowych,
- obliczanie salda końcowego poszczególnych kont oraz wpisanie ich do właściwej kolumny,
- określenie ostatecznej sumy sald debetowych i kredytowych.

Konta księgowe zamyka się po przygotowaniu zestawienia obrotów i sald poprzez wpisanie sald końcowych. Saldo z konta debetowego przenoszone jest na stronę kredytową, natomiast saldo z konta kredytowego – na stronę debetową. Zamknięcie konta bilansowego dokonuje się poprzez umieszczenie salda końcowego po tej stronie konta, na którym występuje mniejszy obrót. W ten sposób wyrównuje się zapisy po dwóch stronach konta do tzw. sum kontrolnych. W kontach aktywnych saldo końcowe zapisuje się po stronie kredytowej, albowiem pokazują one salda debetowe. W przypadku kont pasywnych saldo końcowe zapisuje się po stronie debetowej, bo pokazuje ono saldo kredytowe. Sumy kontrolne podkreśla się dwukrotnie.

3.1.2. Zasada podwójnego zapisu

Każda operacja gospodarcza zawsze wpływa na zmiany dwóch składników, a więc zawsze ma podwójny skutek ekonomiczny. Każda operacja gospodarcza musi być ujęta jednocześnie na co najmniej dwóch kontach. Poza tym każda operacja gospodarcza musi być ujęta na dwóch różnych stronach kont w równych kwotach. Jest to fundamentalna zasada podwójnego zapisu¹⁴.

Polega ona na tym, że każda operacja gospodarcza księgowana jest jednocześnie:

- na dwóch kontach (przynajmniej),
- po ich przeciwnych stronach: „Winien” i „Ma”,
- w tej samej wartości.

Zasada podwójnego zapisu jest konsekwencją zasady bilansowej wyrażającej się w tym, że aktywa równają się pasywom. Dzięki zasadzie dwustronnego i równoważonego ujmowania operacji gospodarczych na kontach można zaprezentować następujące równanie:

$$\text{Kwota strony „Winien” jednego konta} = \text{Kwota strony „Ma” drugiego konta}$$

¹⁴ D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014.

Księgowanie operacji gospodarczych nie może dokonywać się na swobodnie wybranych kontach, ale musi być rezultatem treści ekonomicznej konkretnej operacji gospodarczej. Wzajemny stosunek zachodzący między kontami przy ewidencji operacji gospodarczych określa się mianem korespondencji kont. Natomiast konta, na których dokonuje się zapisu tej samej operacji gospodarczej, nazywają się kontami korespondującymi lub przeciwstawnymi.

Korespondencję kont wyraża się przez podanie nazw i stron kont, na których dana operacja ma zostać zewidencjonowana – tzw. dekretacja operacji gospodarczej. Dla uproszczenia tych czynności w praktyce zamiast nazw podaje się zwykle symbole cyfrowe kont, które zostały nadane w planie kont poszczególnym składnikom.

3.1.3. Zestawienie obrotów i sald

Zestawienie obrotów i sald określa się również mianem bilansu próbnego bądź „obrotówką”. Zestawienia to obejmuje wykaz wszystkich kont syntetycznych łącznie z ich saldami początkowymi, obrotami debetowymi oraz kredytowymi, a także saldami końcowymi. Podstawą sporządzenia tego zestawienia są wszystkie zapisy na kontach księgi głównej. Zestawienie obrotów i sald kont księgi głównej powinno zawierać:

- oznaczenie jednostki, której dotyczy zestawienie sald i obrotów,
- wskazanie roku obrotowego,
- wskazanie okresu sprawozdawczego,
- datę sporządzenia,
- nazwę (tytuł księgi) „Zestawienie obrotów i sald księgi głównej”,
- symbole lub nazwy kont,
- salda kont na dzień otwarcia ksiąg rachunkowych, obroty za okres sprawozdawczy i narastająco od początku roku obrotowego oraz salda na koniec okresu sprawozdawczego.
- sumę sald na dzień otwarcia ksiąg rachunkowych, obrotów za okres sprawozdawczy i narastająco od początku roku obrotowego oraz sald na koniec okresu sprawozdawczego.

Takie zestawienie jest równocześnie kontrolą poprawności zapisów w aspekcie równowagi finansowej. Umożliwia sprawdzenie, czy zachowano zasady podwójnego zapisu. Właściwie sporządzone zestawienie obrotów i sald ułatwia znalezienie błędów i ich skorygowanie.

Dzięki dwustronnemu i równoważnemu ujęciu operacji gospodarczych pojawia się możliwość periodycznego sprawdzania poprawności zapisów księgowych.

3. Ewidencja operacji gospodarczych na kontach księgowych

Jeżeli każda operacja gospodarcza zapisywana jest na przynajmniej dwóch kontach i po dwóch różnych stronach, to łączna suma zapisów dokonywanych po stronie Winien wszystkich kont powinna się równać łącznej sumie zapisów dokonywanych po stronie „Ma” wszystkich kont.

$$\text{Obroty strony „Winien” wszystkich kont} = \text{Obroty strony „Ma” wszystkich kont}$$

Mając na uwadze równowagę bilansową aktywów i pasywów na początek okresu sprawozdawczego, dokonując ewidencji operacji gospodarczych zgodnie z regułą podwójnego zapisu – otrzymuje się równość sald końcowych.

$$\begin{aligned} \text{Suma sald końcowych „Winien” wszystkich kont} \\ = \text{Suma sald końcowych „Ma” wszystkich kont} \end{aligned}$$

Sporządzenie zestawienia obrotów i sald wymaga:

- ustalenia obrotów „Winien” i „Ma” wszystkich kont, wpisania ich do zestawienia, a następnie ustalenia sumy ich obrotów, przy czym suma obrotów Winien wszystkich kont musi się równać sumie obrotów Ma wszystkich kont,
- ustalenia sald końcowych wszystkich kont, wpisania ich do zestawienia, a następnie ustalenie ich sum; suma sald końcowych „Winien” wszystkich kont musi się równać sumie sald końcowych „Ma” wszystkich kont.

Brak wymienionych równości oznacza, że popełniono błędy w księgowaniu operacji gospodarczych – błędy wynikające z niezastosowania zasady podwójnego zapisu:

- zapisanie dwukrotnie po tej samej stronie kont korespondujących,
- zapisanie tylko na jednym koncie,
- zapisanie różnych kwot na kontach korespondujących.

Zapisanie obrotów i sald nie wykaże jednak wszystkich popełnionych błędów, np. takich, jeżeli operacja gospodarcza została zaksięgowana:

- dwa razy – na właściwych kontach i stronach,
- na niewłaściwych kontach, ale po przeciwstawnych stronach,
- w niewłaściwej wartości.

Ustawa o rachunkowości określa elementy, które muszą się znaleźć w zestawieniu obrotów i sald:

- symbole bądź nazwy kont,
- salda kont na dzień otwarcia ksiąg rachunkowych,
- obroty za okres sprawozdawczy,

- obroty narastająco od początku roku obrotowego,
- salda na koniec okresu sprawozdawczego,
- sumę sald na dzień otwarcia ksiąg rachunkowych,
- sumę obrotów za okres sprawozdawczy,
- sumę obrotów narastająco od początku roku obrotowego,
- sumę sald na koniec okresu sprawozdawczego.

Obroty takiego zestawienia muszą być zgodne z obrotami dziennika bądź obrotami zestawienia obrotów dzienników częściowych.

Za pomocą zestawienia obrotów i sald nie można jednak wykryć wszystkich błędów, np.:

- zaksięgowanie operacji na niewłaściwych kontach (ale na dwóch kontach i po przeciwnych stronach),
- zaksięgowanie niewłaściwej kwoty operacji, ale równej na obu kontach,
- zaksięgowanie operacji po przeciwnych stronach kont niż należało (obciążenie konta, które należało uznać i uznanie konta, które należało obciążyć),
- zaksięgowanie operacji wielokrotnie,
- pominięcie operacji gospodarczej.

Warto wrócić do właściwego sporządzenia zestawienia obrotów i sald. Można spotkać się z dwoma sposobami wykonania zestawienia obrotów i sald. Pierwszym sposobem jest zestawienie, które w kolumnie „obroty narastająco” uwzględni bilans otwarcia okresu. Natomiast w drugim rodzaju zestawienia spotkać można się z tym, iż kolumna ta zawiera tylko obroty okresu bez dodanego do niego salda bilansu otwarcia.

3.2. KSIĘGOWOŚĆ A RACHUNKOWOŚĆ

3.2.1. Księgi rachunkowe

Księgi rachunkowe stanowią zbiór dekretów księgowych oraz obrotów sald. Są to zbiory danych utrwalone w zapisach komputera bądź na trwałych nośnikach, których celem jest przechowywanie informacji dotyczących stanów zasobów majątkowych i procesów gospodarczych. Prezentują one zdarzenia w procedurze systematycznej i chronologicznej. Obecnie do prowadzenia ksiąg stosuje się programy finansowo-księgowe. Zgodnie z ustawą o rachunkowości jednostka gospodarcza prowadzi księgi rachunkowe samodzielnie albo powierza ich prowadzenie podmiotowi, który świadczy w tym zakresie usługi. Współcześnie większość firm korzysta z biur rachunkowych.

Tabela 7. Podział ksiąg rachunkowych

	KSIĘGI RACHUNKOWE
dziennik	<ul style="list-style-type: none"> • zapisuje się w nim w porządku chronologicznym operacje gospodarcze występujące w danym okresie sprawozdawczym. • do dziennika na podstawie dowodu księgowego wprowadzany jest każdy zapis księgowy • zapisy w dzienniku i na kontach księgi głównej muszą być ze sobą powiązane w taki sposób, aby możliwe było ich sprawdzenie • można prowadzić wspólny dziennik dla wszystkich operacji gospodarczych lub stosować dzienniki częściowe • stosowanie dzienników częściowych wymaga obowiązku zestawiania ich obrotów na koniec każdego okresu sprawozdawczego • sumy zapisów dziennika liczone są w sposób ciągły i narastająco
księga główna	<ul style="list-style-type: none"> • zawiera informacje syntetyczne ujęte wartościowo, systematycznie i chronologicznie • zdarzenia rejestruje się według zasady podwójnego zapisu
księgi pomocnicze	<ul style="list-style-type: none"> • jest dopełnieniem i uszczegółowieniem księgi głównej • składa się z kont analitycznych, w szczególności prowadzona jest dla <ul style="list-style-type: none"> • środków trwałych, • odpisów amortyzacyjnych, • wartości niematerialnych i prawnych, • rozrachunków z kontrahentami, • pracowników, • operacji dotyczących zakupu, sprzedaży i gotówkowych kosztów i innych składników aktywów.
zestawienie obrotów i sald kont księgi głównej	<ul style="list-style-type: none"> • sporządza się na koniec każdego okresu sprawozdawczego (nie rzadziej niż na koniec miesiąca) na podstawie zapisów na kontach księgi głównej. • suma obrotów narastająco od początku roku obrotowego w zestawieniu obrotów i sald kont księgi głównej musi być zgodna z narastającymi od początku roku obrotami dziennika. • zestawienie to za poszczególne miesiące sporządza się w takim czasie, aby możliwe było sporządzenie w terminie obowiązującym jednostkę sprawozdań finansowych, w tym deklaracji podatkowych oraz dokonanie rozliczeń finansowych; a za rok obrotowy – nie później niż do 85 dnia po dniu bilansowym
zestawienie obrotów i sald kont ksiąg pomocniczych	<ul style="list-style-type: none"> • uzgodnienie kont analitycznych (obrotów i sald) z zapisami na właściwym koncie syntetycznym odbywa się częściej niż na koniec roku obrotowego • celem tego zestawienia jest upewnienie się o poprawności informacji zapisanych na kontach analitycznych, kontrola wewnętrzna, rozliczenie osób odpowiedzialnych materialnie
inwentarz – wykaz składników aktywów i pasywów	<ul style="list-style-type: none"> • wykaz aktywów i pasywów potwierdzony inwentaryzacją • obowiązek sporządzania spoczywa na jednostkach gospodarczych, które do tej pory nie prowadziły ksiąg rachunkowych na zasadach określonych w ustawie

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Ustawy o rachunkowości* (art. 4 ust. 3 pkt 2, art. 13–18).

Księgi rachunkowe otwierane są:

- na dzień rozpoczęcia działalności – dzień pierwszego zdarzenia, które wywołuje skutki majątkowe lub finansowe,
- na początek każdego następnego roku obrotowego,
- na dzień wpisu do rejestru połączenia przedsiębiorstw bądź podziału firmy,
- na dzień zmiany formy prawnej,
- na dzień rozpoczęcia likwidacji lub wszczęcia postępowania upadłościowego.

Zamknięcie ksiąg polega na braku możliwości dokonania zapisów księgowych w zbiorach, które tworzą zamknięte księgi rachunkowe. Ostateczne zamknięcie ksiąg jednostki kontynuującej działalność ma nastąpić w ciągu 15 dni od dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za rok obrotowy¹⁵.

Księgi rachunkowe zamykane są:

- na dzień kończący rok obrotowy,
- na dzień zakończenia działalności, także sprzedaży oraz zakończenia likwidacji bądź postępowania upadłościowego,
- na dzień poprzedzający zmianę formy prawnej,
- postawienia w stan likwidacji lub upadłości.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości prowadzenie ksiąg rachunkowych opiera się na następujących zasadach:

- rzetelność – księgi pokazują stan, który odpowiada wymaganiom i jest zgodny z prawdą, a więc stan rzeczywisty,
- bezbłądność – dane zawarte w księgach są ujęte poprawnie, a więc w rozumieniu prawa bilansowego wszystkie dokumenty przyporządkowane do danego okresu zostały wprowadzone kompletnie i bez błędów,
- sprawdzalność – możliwość stwierdzenia poprawności dokonanych zapisów, stanów sald, identyfikacji dowodów, a także działania zastosowanych procedur obliczeniowych na wszystkich etapach przetwarzania danych,
- aktualność – zapisy ujmowane są w dniu dokonania bieżących operacji gotówkowych, czekowych i wekslowych, bez opóźnień i tak, aby nie dopuścić do powstawania zaległości. Informacje z nich dostarczane umożliwiają sporządzanie innych wymaganych sprawozdań w wyznaczonym terminie.

W każdym zapisie księgowym powinny co najmniej znajdować się:

- data (lub okres) dokonania operacji gospodarczej; data ta może być wcześniejsza niż data wystawionego dowodu księgowego,

¹⁵ B. Nita, J. Koczar, K. Kostrzyk-Siekierska, *Organizacja rachunkowości podmiotów gospodarczych*, Difin, Warszawa 2017, s. 54.

- rodzaj i numer identyfikacyjny dowodu księgowego, który stanowi podstawę zapisu, jego data (jeśli jest inna niż data dokonania operacji),
- skrót lub kod opisu operacji – skróty lub kody powinny posiadać pisemne objaśnienie ich treści,
- kwota i data zapisu księgowego,
- oznaczenie kont, których dotyczy, tzw. dekretacja.

Zgodnie z Art. 23. (*Wymogi formalne zapisów księgowych*) ustawy o rachunkowości „zapisów w księgach rachunkowych dokonuje się w sposób trwały, bez pozostawiania miejsc pozwalających na późniejsze dopiski lub zmiany. Przy prowadzeniu ksiąg rachunkowych przy użyciu komputera należy stosować właściwe procedury i środki chroniące przed zniszczeniem, modyfikacją lub ukryciem zapisu”¹⁶.

3.2.2. Księgowość

Terminów **księgowość** i **rachunkowość** używa się często zamiennie. Oba pojęcia są ze sobą powiązane, jednakże nie są to synonimy, a więc traktowanie ich w taki sposób jest błędem.

Rachunkowość jest definiowana jako określony system ewidencjonowania zdarzeń gospodarczych przedsiębiorstwa. Jej zadaniem jest gromadzenie, przetwarzanie oraz prezentacja danych, jak również ich analiza i ocena. Dzięki rachunkowości można uzyskać informacje o kondycji jednostki gospodarczej w konkretnym okresie – uzyskane przychody, koszty pośrednie i bezpośrednie, opłacalność przeprowadzonych zdarzeń gospodarczych. Informacje te służą ułatwieniu podejmowania ważnych dla rozwoju przedsiębiorstwa decyzji.

Cechami rachunkowości są:

- wyrażanie wszelkich przeprowadzanych operacji i procesów gospodarczych w mierniku pieniężnym.
- sporządzanie zapisów księgowych na podstawie dokumentów źródłowych, potwierdzających fakt wystąpienia operacji gospodarczych,
- wykorzystywanie specyficznych urządzeń księgowych (kont) do bieżących zapisów,
- zasada podwójnego zapisu, dzięki której możliwa jest bieżąca kontrola urządzeń księgowych,
- zachowanie ciągłości ewidencji księgowej, zasada od bilansu do bilansu,
- systematycznie przeprowadzane inwentaryzacje, a co za tym idzie – wzmocnienie systemu kontroli wewnętrznej.

¹⁶ Art. 23 ust 1–2.

Elementami rachunkowości są:

- część księgową – rejestracyjną część rachunkowości, która koncentruje się na dokumentowaniu zdarzeń gospodarczych, mających wpływ na majątek przedsiębiorstwa,
- część kalkulacyjną – rachunek kosztów, a więc ewidencja, analiza oraz kalkulacja kosztów działalności
- część sprawozdawczą – sprawozdania finansowe, które przedstawiają dane o kondycji finansowej, majątkowej oraz dochodowej jednostki gospodarczej.

Rachunkowość pełni określone funkcje:

- **Funkcja kontrolna** – pozwala na bieżącą kontrolę operacji gospodarczych i zmian w składnikach majątkowych.
- **Funkcja sprawozdawczo-analityczna** – polega na sporządzaniu zestawień liczbowych (sprawozdań) przekazywanych urzędom jednostkom, urzędem statystyki państwowej, publikowanych przez spółki kapitałowe na potrzeby akcjonariuszy, udziałowców, kontrahentów itp.
- **Funkcja dowodowa** – umożliwia przedstawienie dokumentów, ksiąg rachunkowych i sprawozdań finansowych na żądanie sądów, organów ścigania przestępstw, urzędów i kontroli skarbowej jako wiarygodnych dowodów w postępowaniu sądowym i podatkowym.

Księgowość ma historyczne uzasadnienie, wywodzące się z form prowadzenia ewidencji, kiedy dane były rejestrowane w księgach oprawnych (wiązanych), co stanowiło wystarczającą podstawę do określenia tej formy ewidencji mianem księgowości (buchalterii), a osób zajmujących się tą ewidencją – mianem księgowych (buchalterów). W miarę upływu lat księgi oprawne stopniowo zaczęły wychodzić z użycia i zostały zastąpione najpierw przez luźne karty kontowe i rejestry, a współcześnie przez różnego rodzaju zestawienia (wydruki), sporządzone za pomocą nowoczesnych technologii informacyjnych z wykorzystaniem techniki komputerowej.

Księgowość jest integralną częścią rachunkowości, a ujmując precyzyjniej, jedną z trzech części składowych rachunkowości. Księgowość definiuje się jako sformalizowany system rejestrowania zdarzeń gospodarczych, które są przeprowadzane w przedsiębiorstwie. Są to transakcje kupna i sprzedaży, inwestycje, środki przeznaczone na pensje pracowników, podatki.

Księgowość to głównie:

- prowadzenie oraz kontrolowanie ksiąg rachunkowych,
- sporządzanie zestawień obrotów i sald,
- przeprowadzanie wycen pasywów i aktywów,

- przechowywanie dowodów księgowych,
- składanie deklaracji ZUS,
- składanie deklaracji podatkowych.

Rachunkowość jest pojęciem szerszym niż księgowość

Księgowość to jedna z części składowych rachunkowości

3.2.3. Poprawianie błędów księgowych – storno

Zgodnie z Krajowym Standardem Rachunkowości błąd to „wynik niewłaściwego uwzględnienia lub całkowitego pominięcia rzetelnych informacji, które były dostępne w momencie sporządzenia, a następnie zatwierdzania sprawozdania finansowego sporządzonego za okres, w którym dane te powinny być uwzględnione”.

Błędy księgowe mogą wystąpić na każdym poziomie księgowości – błędy wynikające z dokumentacji pierwotnej, wtórnej bądź inwentaryzacji, aż po moment sporządzania zestawień pomocniczych oraz kontrolnych.

Błędy księgowe prowadzą do zniekształcenia wiarygodnej sytuacji gospodarczej firmy. Zwykle wynikają z pomyłek arytmetycznych, niewłaściwego zastosowania zasad rachunkowości, niedopatrzania, fałszywej interpretacji zdarzeń, niepełnej wiedzy osoby księgującej dokumenty lub oszustwa.

Korekta błędów księgowych powinna zostać ujęta w księgach rachunkowych we właściwy sposób. Przedsiębiorstwo ma obowiązek korygowania wszelkich wykrytych błędów, niezależnie od tego, czy zostały popełnione w bieżącym roku obrotowym czy też w ubiegłych latach obrotowych.

Błędy księgowe zwykle dzieli się na:

- istotne,
- nieistotne,
- znalezione przed sporządzeniem sprawozdania finansowego,
- wykryte po sporządzeniu sprawozdania finansowego, ale przed jego zatwierdzeniem,
- znalezione po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego,
- popełnione w bieżącym roku obrotowym,
- popełnione w poprzednich latach obrotowych¹⁷.

¹⁷ D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014.

Sposoby poprawiania błędów w dowodach księgowych to praktyczne rozwiązania, jakie powinno się zastosować, kiedy dokonuje się korekty błędów księgowych wynikających przede wszystkim z nieprawidłowych, opóźnionych czy niedokonanych zapisów księgowych.

Metoda poprawiania błędów księgowych zależy od momentu, w którym ten błąd został zauważony oraz od zastosowanej techniki poprawiania. Jeśli błąd został zauważony przed zamknięciem miesiąca, to wówczas przy technice ręcznej można zastosować tzw. korektę. Błędny zapis należy podkreślić (pozostawić jednak czytelny), a obok należy wprowadzić zapis poprawny łącznie z datą oraz podpisem osoby, która dokonała poprawy.

Kiedy stosuje się technikę komputerową, a błąd zauważy się po zamknięciu miesiąca, to dla naprawienia błędu stosuje się tzw. storno. Jest to zapis księgowy, który anuluje operację księgową, gdy została zachowana zasada podwójnego zapisu. Storno pozwala poprawić błędy księgowe bez potrzeby kreślenia. Dzięki temu zachowuje się kolejność i czytelność wcześniejszych księgowi.

Wyróżnia się dwa rodzaje storna:

- storno czarne – błędny zapis powtarza się po przeciwnych stronach kont, na których są błędy (używa się liczb dodatnich), a następnie księguje poprawnie,
- storno czerwone – błędny zapis powtarza się kolorem czerwonym, który oznacza liczby ujemne, po tej stronie, na której wystąpił błąd, a następnie księguje się w sposób prawidłowy.

Można zastosować tzw. storno częściowe, które polega na odpowiednim skorygowaniu błędnej kwoty w sposób doprowadzający zapis księgowy do kwoty prawidłowej.

Wybór sposobu poprawiania błędnego zapisu księgowego należy do księgowego. Ważne jest jednak, aby wybrany sposób – storno czarne lub czerwone – zastosować na dwóch kontach jednocześnie. Nie wolno stosować storna czarno-czerwonego (czyli mieszanego).

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. Każde konto księgowe zawiera określone elementy. Nazwij je i scharakteryzuj.

.....
.....
.....
.....

2. W praktyce stosowany jest system kont pozwalający uzyskać konieczne informacje. Dokonaj ich podziału i wskaż ich funkcje.

.....
.....
.....
.....

3. Czym jest zasada podwójnego zapisu i na czym polega?

.....
.....
.....
.....

4. Czym jest bilans próbny i co powinien zawierać?

.....
.....
.....
.....

5. Zaprezentuj podział ksiąg rachunkowych i scharakteryzuj każdą z nich.

.....
.....
.....
.....

6. Opisz zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych.

.....
.....
.....
.....

7. Zdefiniuj rachunkowość i księgowość. Wskaż zasadnicze cechy obu.

.....
.....
.....
.....

8. Jakie metody stosuje się w korekcie błędów księgowych?

.....
.....
.....
.....

4. ŁĄCZENIE KONT

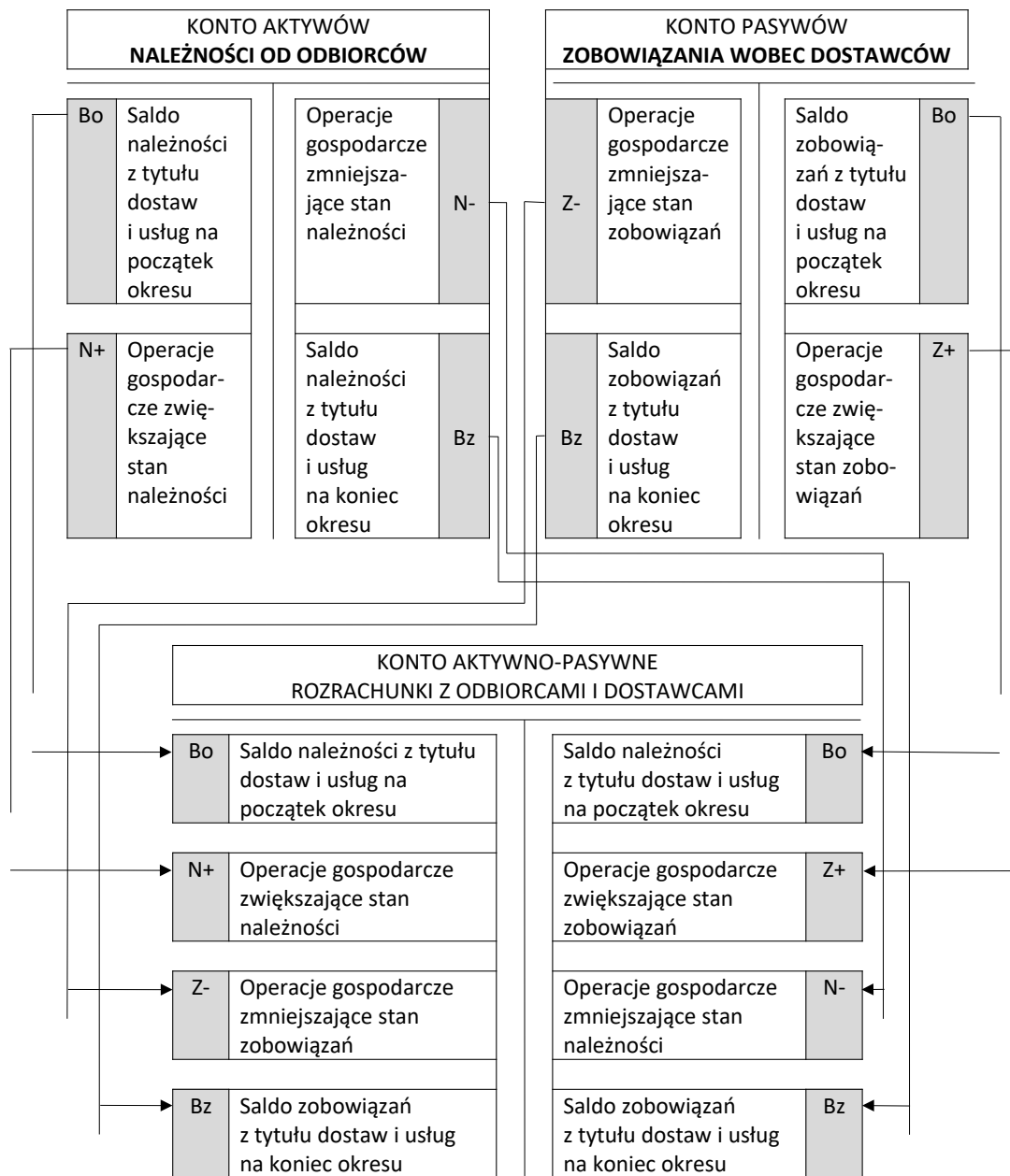
Łączenie kont polega na tym, że w miejsce dotychczasowych dwóch lub więcej kont wprowadza się jedno nowe konto, które obejmuje taki sam zakres ewidencji księgowej. W wyniku połączenia kont aktywnych powstaje konto aktywne, kont pasywnych – konto pasywne, a aktywnego z pasywnym – powstaje konto aktywno-pasywne.

W praktyce łączy się konto **NALEŻNOŚCI** z kontem **ZOBOWIĄZANIA** w zakresie określonego przedmiotu ewidencji:

- **ROZRACHUNKI Z TYTUŁU DOSTAW I USŁUG** – na jednym koncie prowadzi się należności z tytułu dostaw i usług i zobowiązania z tytułu dostaw i usług,
- **ROZRACHUNKI Z TYTUŁU PODATKÓW, CEŁ I UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH** – na jednym koncie prowadzi się należności z tytułu podatków, ceł i ubezpieczeń społecznych i zobowiązania z tytułu podatków, ceł i ubezpieczeń społecznych,
- **ROZRACHUNKI Z TYTUŁU WYNAGRODZEŃ** – na jednym koncie prowadzi się należności z tytułu wynagrodzeń i zobowiązania z tytułu wynagrodzeń,
- **INNE ROZRACHUNKI Z PRACOWNIKAMI** – na jednym koncie prowadzi się należności od pracowników z tytułów pozapłacowych i zobowiązania wobec pracowników z tytułów pozapłacowych.

Ustalenie salda końcowego na koncie syntetycznym **ROZRACHUNKI** wymaga prowadzenia kont analitycznych w przekroju poszczególnych podmiotów ewidencji, a więc kontrahentów, pracowników, innych podmiotów i ustalenia sald kont analitycznych. Dopiero zamknięcie kont analitycznych prowadzonych do danego konta syntetycznego umożliwia zamknięcie konta syntetycznego **ROZRACHUNKI**. Łączne salda debetowe („Winien”) i kredytowe („Ma”) wszystkich kont analitycznych stanowią saldo Winien i odpowiednio saldo „Ma” konta aktywno-pasywnego.

W przypadku konta **ROZRACHUNKI Z ODBIORCAMI I DOSTAWCAMI** – saldo „Winien” wykazywane jest w aktywach jako należności z tytułu dostaw i usług, a saldo „Ma” w pasywach bilansu jako zobowiązania z tytułu dostaw i usług.

Rysunek 7. Zasady funkcjonowania kont aktywno-pasywnych na przykładzie konta ROZRACHUNKI Z ODBIORCAMI I DOSTAWCAMI.

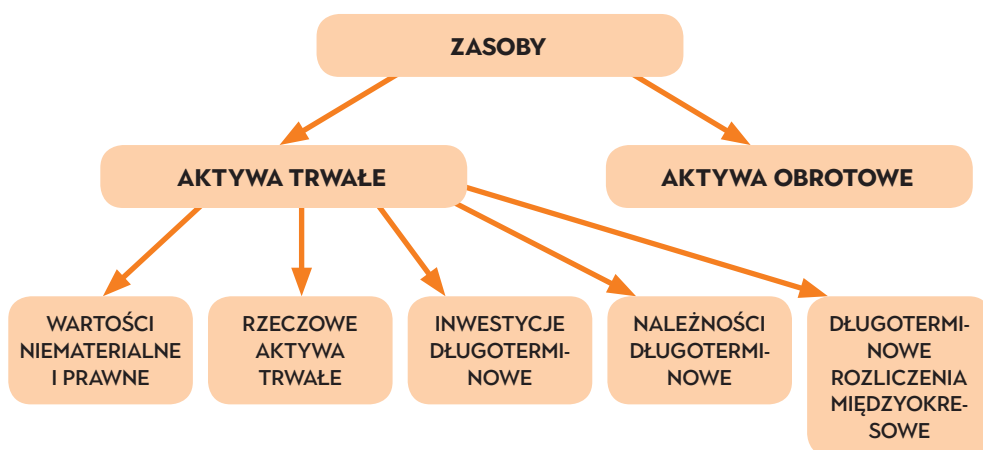
Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 143.

4.1. PODZIAŁ POZIOMY

Podział poziomy konta oznacza wprowadzenie do ewidencji księgowej, w miejsce dotychczas stosowanego jednego konta, dwóch bądź więcej bardziej szczegółowych kont. Wyróżnia się dwa warianty:

- konto dzielone nie funkcjonuje, a w jego miejsce powstają nowe konta, które zostały utworzone w wyniku podziału.
- konto dzielone wciąż funkcjonuje jako konto syntetyczne. Równoległe do niego funkcjonują konta analityczne, które są bardziej szczegółowe.

Przykład pierwszego wariantu stanowi podział konta **ZASOBY** na konta **AKTYWA TRWAŁE** i **AKTYWA OBROTOWE**. Dalszy podział aktywów trwałych obejmuje wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe, inwestycje długoterminowe, należności długoterminowe, inwestycje długoterminowe, długoterminowe rozliczenia międzyokresowe.

Rysunek 8. Schemat poziomego podziału konta ZASOBY.

Źródło: oprac. własne na podstawie ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 15–19).

Konta te można dzielić dalej na jeszcze bardziej szczegółowe. Aktywa obrotowe można podzielić na zapasy, należności krótkoterminowe, inwestycje krótkoterminowe, krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe.

Drugi podział sprawia, że w ewidencji księgowej firmy oprócz księgi głównej funkcjonują także księgi pomocnicze. W księdze głównej ujmuje się konta syntetyczne, a w księgach pomocniczych – konta analityczne.

Na kontach syntetycznych ujmowane są zbiorcze zapisy operacji całych grup zasobów majątkowych (aktywów) oraz źródeł ich finansowania (pasywów). Zawarte tam informacje są konieczne do sporządzania bilansu oraz innych sprawozdań. Na tych kontach obowiązuje zasada podwójnego zapisu.

Różnica zapisu między kontami syntetycznymi a analitycznymi polega na tym, że na kontach syntetycznych zawsze obowiązuje zasada podwójnego zapisu, a na kontach analitycznych obowiązuje zasada jednostronna, ponieważ zapisy na nich są tylko powtórzeniem zapisu z konta syntetycznego.

Konta analityczne służą uszczegółowieniu zapisu obrotów i sald danego konta syntetycznego. Stosuje się przede wszystkim dla:

- środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych,
- rozrachunków z dostawcami i odbiorcami,
- rozrachunków z pracownikami,
- operacji sprzedaży i zakupu,
- kosztów,
- innych istotnych składników majątku rzeczowego lub finansowego.

Na kontach analitycznych obowiązuje zasada zapisu powtarzanego, a księgowanie operacji gospodarczych na kontach analitycznych prowadzonych do konta syntetycznego dokonuje się:

- po tej samej stronie,
- w tej samej kwocie,
- na podstawie tego samego dowodu, co na koncie syntetycznym.

Rezultatem zapisu powtarzanego są określone powiązania między kontem syntetycznym (zbiorczym) a kontami analitycznymi prowadzonymi do niego:

Obrót debetowy konta syntetycznego musi być równy sumie obrotów debetowych wszystkich jego kont analitycznych.

Obrót kredytowy konta syntetycznego musi być równy sumie obrotów kredytowych wszystkich jego kont analitycznych.

Saldo Dt (lub Ct) konta syntetycznego musi być równe sumie sald Dt (lub Ct) wszystkich kont analitycznych¹⁸.

Dla sprawdzenia przedstawionych równości na koniec okresu sprawozdawczego sporządza się zestawienie obrotów i sald kont analitycznych.

¹⁸ Dt – Debet/Wn – Winien; Ct – Kredyt/Ma – Ma.

4.2. PODZIAŁ PIONOWY

Pionowy podział kont polega na tym, że z konta dzielonego wyodrębnia się określoną część zapisów, a następnie przenosi się je na inne konto, które powstało w wyniku dzielenia.

Podział pionowy kont stosuje się dla otrzymania bardziej wszechstronnych informacji o kształtowaniu się niektórych aktywów i pasywów jednostki gospodarczej, a także wówczas, kiedy ewidencję danego składnika majątku prowadzi się według wartości umownych, różniących się od jego wartości bilansowych.

W rezultacie podziału pionowego powstaje konto główne i konto korygujące.

Konto główne – wyodrębnione zostały z niego określone rodzaje operacji gospodarczych.

Konto korygujące – utworzone do ewidencjonowania tych wyodrębnionych rodzajów operacji gospodarczych. Konta pozostają w ścisłym związku ze sobą, a ich wielkości (obroty i salda) rozpatruje się łącznie. Konta korygujące mogą:

- zwiększać wartość danego składnika bilansowego; wykazują wtedy takie samo saldo jak saldo do konta głównego – salda te są dodawane do siebie,
- zmniejszać wartość danego składnika bilansowego; wykazują wówczas saldo przeciwne do salda konta podstawowego – saldo konta głównego jest pomniejszanie o saldo konta korygującego.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. Na czym polega łączenie kont w zakresie określonego przedmiotu ewidencji?

.....

.....

.....

.....

2. Czym jest i czemu służy podział poziomy i podział pionowy kont?

.....

.....

.....

.....

3. Scharakteryzuj konta syntetyczne i konta analityczne.

.....

.....

.....

.....

5. EWIDENCJA WYNIKU FINANSOWEGO W WYBRANYCH FORMACH DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Każdy rodzaj działalności generuje koszty i przychody – stąd wynik finansowy określa się na poziomie każdego rodzaju – segmentu działalności.

Tabela 8. Podział działalności gospodarczej

DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA		
1.	działalność operacyjna (podstawowa)	podstawowa działalność firmy, której istotą jest sprzedaż towarów, usług lub wyrobów gotowych dzieli się na: <ul style="list-style-type: none">• działalność handlową – zakup i sprzedaż towarów• działalność usługową – zarobkowe świadczenie usług• działalność produkcyjną – wytwarzanie dóbr
2.	pozostała działalność operacyjna	działalność pośrednio związana z działalnością operacyjną, np. obrót środkami trwałymi
3.	działalność finansowa	działalność związana z inwestycjami, np. obrót aktywami finansowymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Działalność operacyjna

Wynik ze sprzedaży w działalności operacyjnej handlowej kształtują przychody ze sprzedaży towarów oraz koszty związane z osiągnięciem tych przychodów.

Tabela 9. Wynik ze sprzedaży w działalności handlowej

<p>A. Przychody ze sprzedaży towarów (materiałów)</p>	<p>kwoty pieniężne należne za sprzedane towary niezależnie od tego, czy zostały zapłacone, stanowiące iloczyn: ilości sprzedanych towarów i ich ceny sprzedaży netto, skorygowane o należne dopłaty, udzielone rabaty, bonifikaty <i>Dowodem ich ewidencji jest faktura wystawiona odbiorcy.</i></p>
<p>B. Koszty związane z osiągnięciem tych przychodów</p>	<p>wartość sprzedanych towarów wyrażona w ich cenie zakupu, czyli wydatków poniesionych na zakup towarów, jakie w konkretnym czasie zostały sprzedane: iloczyn ilości sprzedanych towarów i ceny zakupu Podstawą ewidencji jest dowód WZ – wydanie z magazynu koszty handlowe – koszty związane z zakupem, transportem, magazynowaniem, sprzedażą towarów koszty ogólnego zarządu – koszty poniesione przez podmiot w związku z zarządzaniem podmiotem jako całością</p>

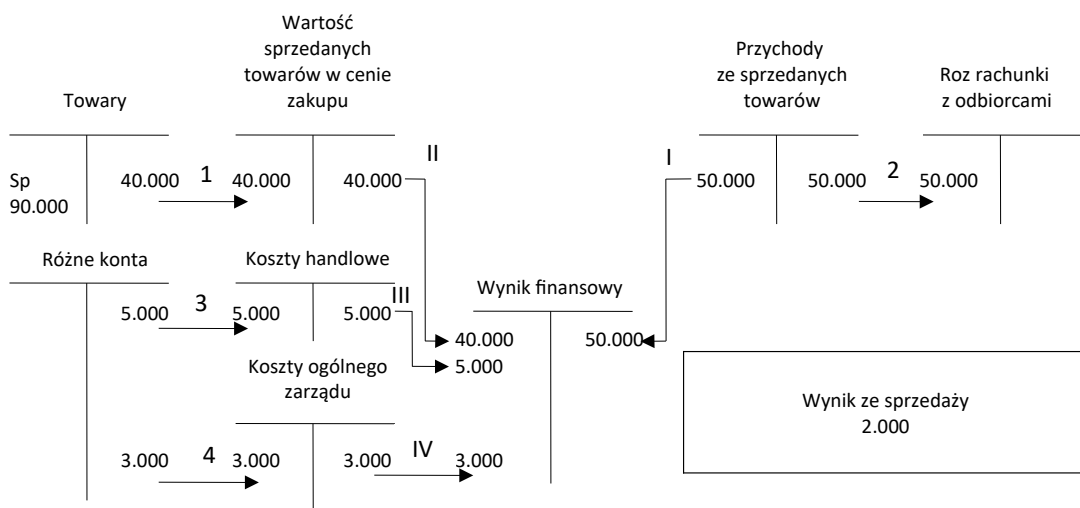
Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Ustalanie wyniku w działalności handlowej można przedstawić w ten sposób:

$$\begin{aligned}
 & \text{przychody ze sprzedaży towarów} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{wartość sprzedanych towarów w cenie zakupu} \\
 & \quad = \\
 & \text{wynik brutto ze sprzedaży, tzw. marża handlowa} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{koszty handlowe (sprzedaży)} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{koszty ogólnego zarządu} \\
 & \quad = \\
 & \text{zysk (strata) ze sprzedaży towarów}
 \end{aligned}$$

Wykonując działalność handlową, firma ma do czynienia głównie z operacjami zakupu towarów, a później ich sprzedażą. Zakupu towarów dokonuje się po cenach zakupu, zaś sprzedaż po cenach sprzedaży – zwykle wyższych niż ceny zakupu. Różnica między ceną zakupu i ceną sprzedaży jest tzw. marżą handlową. Jej przeznaczeniem jest pokrywanie dodatkowych kosztów – handlowych i zarządzania firmą.

Przykład prawidłowej ewidencji transakcji sprzedaży:

Rysunek 8. Ewidencja kosztów i przychodów w działalności handlowej.

Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 181.

Opis

1. Wydanie z magazynu towarów sprzedanych – dowód wydania towarów – WZ; wystawiony według cen zakupu 40.000
2. Faktura wystawiona dla odbiorcy za sprzedane towary (płatna przelewem) według cen sprzedaży 50.000
3. Koszty handlowe (np. amortyzacja środków trwałych, wynagrodzenia, usługi obce), tj. związane z zakupem, transportem, magazynowaniem, sprzedażą towarów 5.000
4. Koszty zarządu, tj. koszty poniesione w związku z zarządzaniem podmiotem jako całością 3.000

Przebiegowane z datą 31 grudnia:

I. Osiągniętych za cały rok przychodów ze sprzedaży	50.000
II. Wartości sprzedanych towarów	40.000
III. Poniesionych za cały rok kosztów handlowych	5.000
IV. Poniesionych za cały rok kosztów zarządu	3.000

Działalność produkcyjna

W działalności produkcyjnej wynik ze sprzedaży kształtują:

A. Przychody ze sprzedaży wyrobów gotowych	kwoty pieniężne należne za sprzedane wyroby gotowe, stanowiące iloczyn sprzedanych wyrobów gotowych i ceny sprzedaży netto, skorygowane o dopłaty, rabaty i inne upusty dowód – kopia faktury wystawionej dla odbiorcy
B. Koszty związane z osiągnięciem tych przychodów	koszt wytworzenia sprzedanych wyrobów – wartość wyrobów gotowych sprzedanych w określonym okresie wartość ustalona jest według rzeczywistych kosztów wytworzenia: iloczyn ilości i jednostkowego kosztu wytworzenia wyrobu gotowego dowód – WZ – wydanie z magazynu koszty sprzedaży – koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą wyrobów gotowych koszty ogólnego zarządu – związane z utrzymaniem i zarządzaniem podmiotem jako całością

Źródło: oprac. własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Ustalanie wyniku w działalności produkcyjnej można przedstawić w ten sposób:

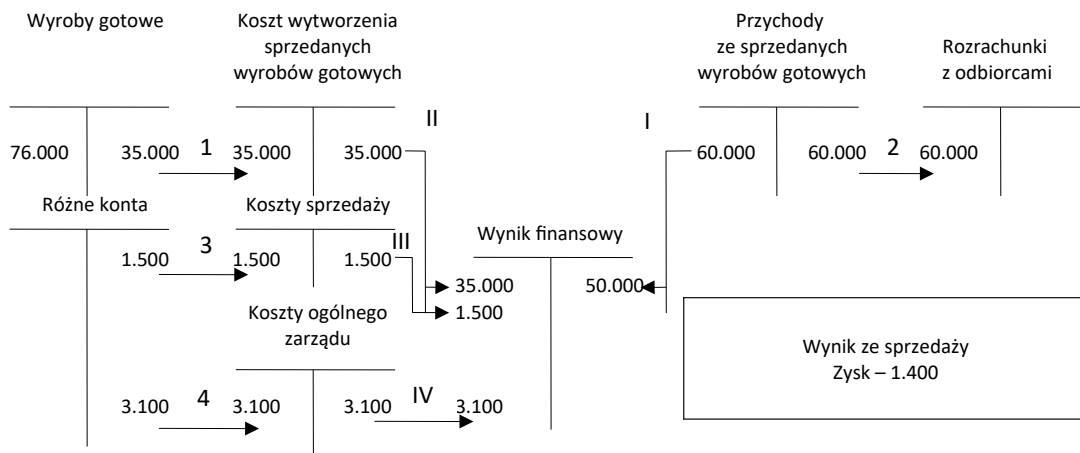
$$\begin{aligned}
 & \text{przychody ze sprzedaży towarów gotowych} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{koszt wytworzenia sprzedanych wyrobów gotowych} \\
 & \quad = \\
 & \text{wynik brutto ze sprzedaży} \\
 & \quad (-) \\
 & \quad \text{koszty sprzedaży} \\
 & \quad \quad (-) \\
 & \quad \text{koszty ogólnego zarządu} \\
 & \quad \quad = \\
 & \text{zysk (strata) ze sprzedaży towarów gotowych}
 \end{aligned}$$

Działalność produkcyjna polega na wytwarzaniu produktów (wyrobów gotowych). Ma związek z zużywaniem różnych zasobów (materiały, energia, środki trwałe, praca osób pracujących).

Operacje gospodarcze dotyczące kosztów produkcji księguje się na jednym lub kilku kontach kosztów. Ewidencja kosztów produkcji prowadzona jest na jednym koncie „**Koszty działalności – Produkcja podstawowa**”.

Po stronie Winien konta „Produkcja podstawowa” ujmuje się koszty, które dotyczą produkcji wyrobów gotowych, a po stronie Ma – efekty produkcji, a więc wyroby gotowe przyjmowane do magazynu.

Podstawowym celem działalności produkcyjnej jest sprzedaż własnych produktów i uzyskanie zysku z tejże sprzedaży.

Rysunek 9. Ewidencja sprzedaży wyrobów gotowych.

Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 184.

Opis

1. Wydanie z magazynu sprzedanych wyrobów gotowych – wartość według kosztu wytworzenia – dowód wydania WZ 35.000
2. Faktura wystawiona dla odbiorcy za sprzedane wyroby gotowe – wartość według ceny sprzedaży netto 60.000
3. Koszty poniesione w związku ze sprzedażą wyrobów gotowych 1.200
4. Koszty poniesione w związku z zarządzaniem jednostką jako całością 3.100

Przebiegowane z datą 31 grudnia:

- I. Osiągniętych w ciągu roku przychodów ze sprzedaży wyrobów gotowych 60.000
- II. Kosztu wytworzenia sprzedanych wyrobów gotowych 35.000
- III. Kosztów sprzedaży 1.500
- IV. Kosztów ogólnego zarządu 3.100

Działalność usługowa

Wynik ze sprzedaży w działalności usługowej kształtują:

A. Przychody ze sprzedaży usług	kwoty pieniężne należne za sprzedane usługi wycenione według cen sprzedaży netto dowód ewidencji – faktura wystawiona dla odbiorcy
B. Koszty związane z osiągnięciem tych przychodów	koszt wytworzenia sprzedanych usług – koszty rzeczywiste poniesione na wytworzenie usług, które w określonym czasie zakończono i sprzedano koszty zarządu – koszty utrzymania i zarządzania podmiotem jako całością

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy o rachunkowości.

Schemat ustalania wyniku ze sprzedaży w działalności usługowej:

$$\begin{aligned}
 & \text{przychody ze sprzedaży usług} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{koszt wytworzenia sprzedanych usług} \\
 & \quad = \\
 & \text{wynik brutto ze sprzedaży usług} \\
 & \quad (-) \\
 & \text{koszty ogólnego zarządu} \\
 & \quad = \\
 & \text{zysk (strata) ze sprzedaży usług}
 \end{aligned}$$

Pozostała działalność operacyjna

Jest to działalność, która obejmuje operacje gospodarcze bezpośrednio niezwiązane ze zwykłą działalnością operacyjną.

Przychody i koszty pozostałej działalności operacyjnej:

Pozostałe przychody operacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • dodatni wynik ze sprzedaży środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych • przychody z działalności socjalnej • przedawnione, umorzone zobowiązania • rozwiązanie rezerwy • korekty odpisów aktualizujących wartość aktywów • otrzymane odszkodowania, kary • otrzymane darowizny
---------------------------------------	---

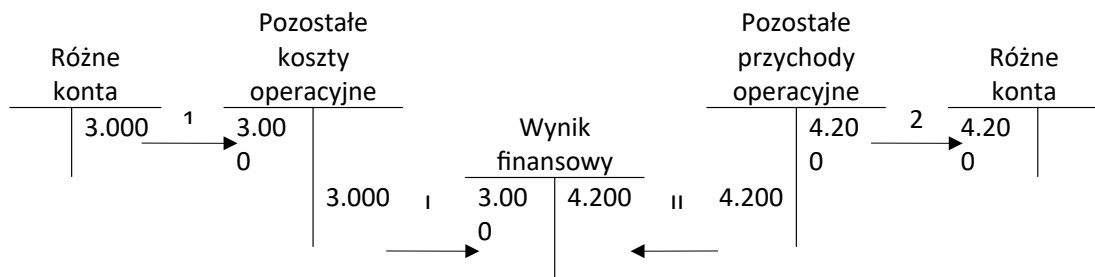
5. Ewidencja wyniku finansowego w wybranych formach działalności gospodarczej

Pozostałe koszty operacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • ujemny wynik ze sprzedaży środków trwałych, środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych • koszty związane z działalnością socjalną • przedawnione, umorzone bądź nieściągalne należności • utworzone rezerwy • dokonane odpisy z tytułu aktualizacji wartości aktywów • zapłacone odszkodowania, kary, grzywny • przekazane darowizny
------------------------------------	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy o rachunkowości (art. 3 ust. 1 pkt 32.).

Schemat ustalania wyniku z pozostałej działalności operacyjnej:

$$\begin{aligned}
 & \text{wynik ze sprzedaży} \\
 & (+) \\
 & \text{pozostałe przychody operacyjne} \\
 & (-) \\
 & \text{wynik brutto ze sprzedaży usług} \\
 & (-) \\
 & \text{pozostałe koszty operacyjne} \\
 & = \\
 & \text{zysk (strata) z działalności operacyjnej}
 \end{aligned}$$

Rysunek 10. Ewidencja kosztów i przychodów pozostałej działalności operacyjnej.

Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 188.

Opis

1. Poniesione w ciągu roku pozostałe koszty operacyjne	3.000
2. Osiągnięte przychody operacyjne	4.200

Przebiegowania na dzień 31 grudnia:

1. Poniesionych w ciągu roku pozostałych kosztów operacyjnych	3.000
2. Osiągniętych w ciągu roku pozostałych przychodów operacyjnych	4.200

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. W jaki sposób dokonuje się ewidencji wyniku finansowego w działalności handlowej?

.....
.....
.....
.....

2. Co kształtuje wynik ze sprzedaży w działalności produkcyjnej?

.....
.....
.....
.....

3. Jakie składniki kształtują wyniki sprzedaży w działalności usługowej?

.....
.....
.....
.....

4. Scharakteryzuj przychody i koszty pozostałej działalności operacyjnej.

.....
.....
.....
.....

6. PODATEK VAT W PRZEDSIĘBIORSTWIE

Podatek od towarów i usług jest podatkiem od wartości dodanej. Jest to podatek pośredni pobierany na każdym następnym etapie obrotu towarami lub usługami. Podatnikami VAT są osoby fizyczne, osoby prawne, a także jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej, o ile dokonują czynności opodatkowanej¹⁹.

Opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlegają:

- odpłatna dostawa towarów oraz odpłatne świadczenie usług na terenie kraju,
- eksport towarów,
- import towarów,
- wewnątrzwspólnotowe nabycie towarów za wynagrodzeniem na terytorium kraju,
- wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów.

W przedsiębiorstwach, które są objęte podatkiem VAT, może on być ujęty w ewidencji syntetycznej „Rozrachunki z tytułu VAT”. Do tej ewidencji można dodać dwa konta analityczne: Rozliczenie należnego VAT oraz Rozliczenie naliczonego VAT.

VAT naliczony jest związany z kosztami. Nie stanowi kosztu, ale nalicza się go procentowo. Koszt płatnika VAT jest wartością netto faktury zakupowej. VAT z takiej faktury jest właśnie VAT-em naliczonym.

VAT należny wiąże się z przychodami. Nie jest przychodem, ale nalicza się go procentowo. Przychód płatnika VAT stanowi wartość netto faktury sprzedażowej. VAT z takiej faktury jest VAT-em należnym.

Na koncie „Rozrachunki z tytułu VAT”:

- po stronie „Winien” ujmuje się kwoty podatku naliczonego przy zakupach (VAT naliczony),
- po stronie „Ma” ujmuje się kwoty podatku należnego od dokonanej sprzedaży (VAT należny).

¹⁹ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. O podatku od towarów i usług, Dz. U. 2004 Nr 54 poz. 535. (Dalej – jako Ustawa o VAT).

ROZRACHUNKI Z TYTUŁU PODATKU VAT	
Podatek VAT naliczony	Podatek VAT należny
przy zakupach – ustalony na podstawie faktur obcych – zakupu	od sprzedaży – ustalony na podstawie faktur własnych – sprzedaży
Wpłata różnicy do US – Sk Ma („Ma”)	Zwrot lub rozliczenie w następnym miesiącu – Sk „Wn” („Winien”)

Rysunek 13. Zasady funkcjonowania konta Rozrachunki z tytułu podatku VAT.

Źródło: opracowanie. własne na podstawie Ustawy o VAT.

Saldo tego konta może być „Winien” lub Ma.

Saldo „Winien” oznacza należność od Urzędu Skarbowego z tytułu VAT. Odlicza się ją od przyszłych zobowiązań bądź podlega zwrotowi. W zeznaniu podatkowym należy w pierwszym przypadku wpisać, że jest to wartość do przyszłego odliczenia, natomiast w drugim przypadku, że jest to wartość podatku do zwrotu. W tej drugiej sytuacji należy brać pod uwagę możliwość kontroli z Urzędu Skarbowego.

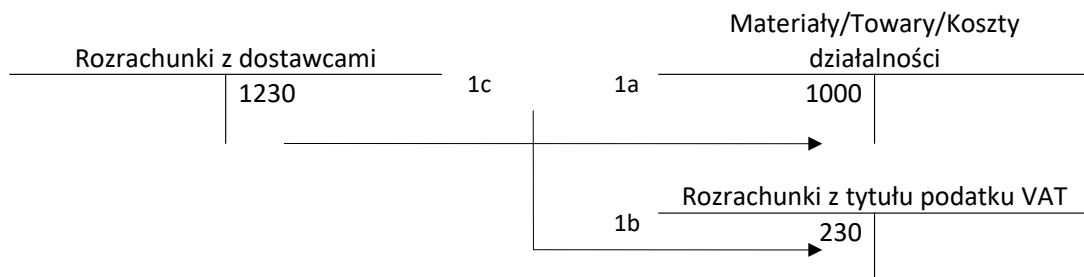
Saldo „Ma” oznacza zobowiązanie względem Urzędu Skarbowego z tytułu podatku VAT. Jest ono równe:

kwota zobowiązania podatkowego = podatek należny - podatek naliczony

Kwota ta podlega wpłacie do budżetu.

Kiedy występuje podział pionowy konta Rozrachunki z tytułu VAT, a więc działają dwa konta analityczne – „Rozliczenie należnego VAT” oraz „Rozliczenie naliczonego VAT”, wówczas VAT należny wpisuje się po stronie „Ma” na konto „Rozliczenie należnego VAT”, a „VAT” naliczony po stronie „Winien” na konto „Rozliczenie naliczonego VAT”. Na koniec okresu rozliczeniowego należy przeksięgować VAT z obu tych kont na konto „Rozrachunki z tytułu VAT”.

Ewidencję faktur VAT dotyczących zakupu i sprzedaży zaprezentowano na kolejnych rysunkach.

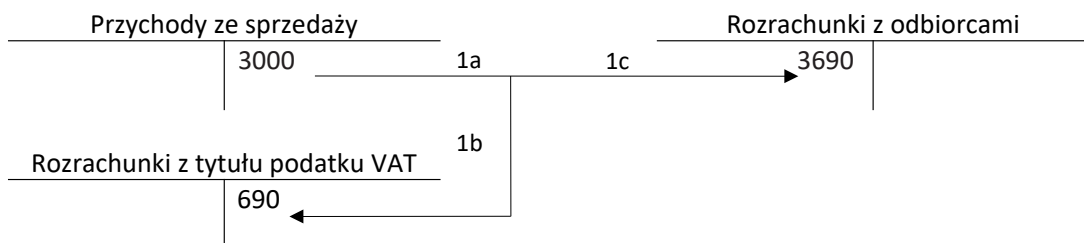

Rysunek 11. Ewidencja faktur VAT dotyczących zakupu.

Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 277.

Opis

1. Faktura VAT od dostawcy – zakup: materiałów, towarów, usług
 - a. wartość według ceny zakupu netto 1000
 - b. podatek naliczony VAT 230
 - c. wartość brutto faktury 1230

Rysunek 12. Ewidencja faktur VAT ze sprzedaży.

Źródło: oprac. własne na podstawie D. Małkowska, *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem z rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014, s. 277.

Opis

1. Faktura VAT od dostawcy – zakup: materiałów, towarów, usług
 - a. wartość według ceny sprzedaży netto 3000
 - b. podatek naliczony VAT 690
 - c. wartość brutto faktury 3690

Podmioty gospodarcze mają obowiązek prowadzić rejestry operacji gospodarczych, które podlegają podatkowi VAT. Są to rejestry transakcji zakupu i rejestry transakcji sprzedaży obejmujące bieżący miesiąc gospodarczy.

W rejestrze zakupu ujęte zostają operacje zakupu towarów bądź usług udokumentowane fakturami VAT, na które firma otrzymała potwierdzenie w postaci otrzymanego towaru lub usługi lub otrzymała fakturę dokumentującą wpłatę wcześniej dokonanej zaliczki.

W rejestrze sprzedaży zapisuje się operacje sprzedaży udokumentowane fakturami VAT potwierdzającymi dokonaną sprzedaż.

Na podstawie wymienionych rejestrów przedsiębiorstwo ma obowiązek sporządzenia deklaracji rozliczeniowej VAT. W niej zostaje ustalona kwota podatku VAT do rozliczenia z urzędem skarbowym:

- kwota zapłaty – nadwyżka podatku należnego nad podatkiem naliczonym,
- kwota zwrotu lub kwoty do rozliczenia w następnym okresie – nadwyżka podatku naliczonego nad podatkiem należnym.

Kwota zapłaty podatku VAT jest wpłacana do urzędu skarbowego do dnia 25 następnego miesiąca.

Zgodnie z regułą dotyczącą zakresu, w jakim towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych, podatnik ma prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego:

- w całości opodatkowanych – podatnik ma prawo obniżyć kwotę podatku należnego o kwotę podatku naliczonego w całości,
- w całości nieopodatkowanych (zwolnionych od podatku VAT) – podatnik nie ma prawa do obniżenia kwoty podatku należnego od podatku naliczonego,
- opodatkowanych i zwolnionych – podatnik ma prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o taką część kwoty podatku naliczonego, jaką można proporcjonalnie przypisać czynnościom, względem których podatnik ma prawo do obniżenia kwoty podatku należnego.

Dla właściwego rozliczenia podatku naliczonego i należnego, jak również sporządzania deklaracji podatkowych ewidencją rozrachunków z tytułu VAT w przedsiębiorstwach, które są czynnymi podatnikami podatku od towarów i usług zwykle prowadzi się na kontach wyodrębnionych w ramach konta 22 „Rozrachunki publicznoprawne”. Zaleca się wyodrębnienie przynajmniej następujących kont syntetycznych:

- konta 22-0 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT” – ewidencja należności oraz zobowiązań z tytułu tego podatku,
- konta 22-1 „VAT naliczony i jego rozliczenie” – ewidencja podatku naliczonego, który wynika z dowodów źródłowych, względem którego jednostka ma prawo

do obniżyć kwotę podatku należnego; VAT naliczony, który podlega odliczeniu ujmuje się po stronie Winien,

- konta 22-2 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego” – ewidencja podatku należnego z tytułu wykonywania czynności opodatkowanych; VAT należny ujmuje się po stronie „Ma”. Na koniec okresu sprawozdawczego (miesiąc lub kwartał), za który ustala się kwotę zobowiązania podatkowego z tytułu VAT oraz sporządza deklarację VAT, kwotę podatku naliczonego podlegającego odliczeniu – zgodnie z przepisami ustawy o VAT – w danym okresie sprawozdawczym, przeksięgowuje się z konta 22-1 na konto 22-0 zapisem:
 - **Winien konto 22-0** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT”,
 - **Ma konto 22-1** „VAT naliczony i jego rozliczenie”.

Podobnie postępuje się w stosunku do VAT należnego – kwotę VAT należnego, który podlega obowiązkowi podatkowemu w bieżącym okresie sprawozdawczym przeksięgowuje się z konta 22-2 zapisem:

- **Winien konto 22-2** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT należnego”,
- **Ma konto 22-0** „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT”.

Saldo konta 22-0 „Rozrachunki z urzędem skarbowym z tytułu VAT” otrzymane w wyniku zaprezentowanych przeksięgowowań może stanowić odpowiednio:

- saldo „Ma” – zobowiązanie podatkowe podlegające wpłacie do urzędu skarbowego,
- saldo „Winien” – nadwyżka VAT naliczonego nad należnym; kwotę podatku możliwą do odliczenia w następnych okresach rozliczeniowych lub podlegającą zwrotowi na zasadach i w terminach określonych w ustawie o VAT.

Saldo konta 22-0, które wynika z ksiąg rachunkowych, powinno się zgadzać z kwotą podatku wykazaną w deklaracji VAT.

PYTANIA SPRAWDZAJĄCE

1. Jakie działania podlegają opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług

.....

.....

.....

.....

2. Na czym polega ujęcie w ewidencji syntetycznej rozliczenia należnego i naliczonego VAT?

.....

.....

.....

.....

7. ZADANIA

Zadanie 1

- a) Pewna transakcja spowodowała zwiększenie o kwotę 10 000 PLN aktywa trwałe i zmniejszenie o tę samą kwoty pozycji „aktywa obrotowe”. Transakcją tą mogło być (podaj trzy przykłady):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Klasyfikacja zasobów majątkowych

Założenia

Przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe Stefan S.A. z siedzibą w Tarnowie posiadało na dzień 31 grudnia 2023 roku następujące zasoby majątkowe:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Maszyny do obróbki drewna	45 000
2.	Komputery stacjonarne	36 000
3.	Licencja na używanie programu graficznego ARTIST	22 000
4.	Materiały do produkcji (deski)	52 000
5.	Zaliczka przekazana na zakup materiałów	50 000
6.	Licencja na wzory przemysłowe	50 000
7.	Maszyna produkcyjna	140 000
8.	Produkty gotowe (stoły)	10 000
9.	Kwoty należne z tytułu nadpłaconego podatku VAT	8000
10.	Grunt zakupiony w celu budowy magazynu i parkingu	23 000
11.	Akcje ORLEN S.A. (z przeznaczeniem jako lokata długoterminowa)	17 000
12.	Akcje zakupione na giełdzie w celu odsprzedaży (do 12 miesięcy od dnia bilansowego)	111 000
13.	Artykuły nabyte z przeznaczeniem do sprzedaży (towary)	48 000
14.	Środki pieniężne w banku	50 000
15.	Gotówka w kasie	1500
16.	Materiały produkcyjne (gwoździe)	5000
17.	Kwoty należne z tytułu sprzedanych wyrobów gotowych (płatne w ciągu 3 miesięcy)	5500
18.	Kwoty należne od ZUS z tytułu wypłaconych pracownikom zasiłków chorobowych	5200
19.	Należności z tytułu wynajmowanej powierzchni biurowej	4800
Ogółem		684 000

Polecenia do wykonania

- Dokonaj klasyfikacji posiadanych zasobów majątkowych, stosując obowiązujący podział bilansowy aktywów.
- Ustal wartość poszczególnych grup zasobów majątkowych (aktywów).

Zestawienie zasobów majątkowych (aktywów)

AKTYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE	
I. Wartości niematerialne i prawne	
II. Rzeczowe aktywa trwałe - środki trwałe - środki trwałe w budowie - zaliczki na środki trwałe	
III. Należności długoterminowe	
IV. Inwestycje długoterminowe - aktywa finansowe	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
B. AKTYWA OBROTOWE	
I. Zapasy - materiały - towary - produkty gotowe - produkcja w toku - zaliczki na dostawy	
II. Należności krótkoterminowe - z tytułu dostaw i usług - z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych - inne, z tytułu wynagrodzeń	
III. Inwestycje krótkoterminowe - udziały i akcje - środki pieniężne w kasie - środki pieniężne w banku - inne środki pieniężne	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)	

Zadanie 3.

Klasyfikacja zasobów majątkowych

Założenia

Przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe Mariola sp. z o. o. z siedzibą w Warszawie posiadało na dzień 31 grudnia 2023 r. zasoby majątkowe, które obejmowały następujące składniki:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Lokal użytkowy wykorzystywany w działalności	1 250 000
2.	Obligacje korporacyjne ORLEN S.A. z terminem wykupu za 4 lata	30 000
3.	Laptopy wykorzystywane przez przedstawicieli handlowych	36 000
4.	Środki pieniężne wydane na zakup materiałów (zaliczka)	15 000
5.	Samochód osobowy	41 000
6.	Mieszkanie wynajmowane osobie prywatnej	17 500
7.	Kwoty od kontrahentów z tytułu sprzedanych wyrobów gotowych (należności)	36 300
8.	Produkty gotowe	152 000
9.	Maszyny produkcyjne finansowane w leasingu finansowym	153 300
10.	Części zamienne do maszyn i urządzeń	18 200
11.	Towary handlowe	19 100
12.	Akcje spółki ORLEN S.A. (lokata długoterminowa)	19 000
13.	Zaliczki zapłacone na zakup materiałów	91 500
14.	Licencja pakietu programów MS OFFICE 365	10 000
15.	Licencja programu księgowego Płatnik	40 000
16.	Kwoty należne od innych podmiotów płatne w okresie 20 miesięcy	16 000
17.	Samochód ciężarowy wymagający naprawy	17 200
18.	Kwoty z tytułu nadpłaconego podatku VAT	6 200
19.	Środki pieniężne w banku PKO S.A.	110 600
20.	Lokata długoterminowa w banku Pekao S.A.	4 800
21.	Produkty gotowe	2 500
Ogółem		Ustal

Polecenia do wykonania

1. Dokonaj klasyfikacji posiadanych zasobów majątkowych, stosując obowiązujący podział bilansowy aktywów.
2. Ustal wartość poszczególnych grup zasobów majątkowych (aktywów).

Zestawienie zasobów majątkowych (aktywów)

AKTYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE	
I. Wartości niematerialne i prawne	
II. Rzeczowe aktywa trwałe - środki trwałe - środki trwałe w budowie - zaliczki na środki trwałe	
III. Należności długoterminowe	
IV. Inwestycje długoterminowe - aktywa finansowe	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
B. AKTYWA OBROTOWE	
I. Zapasy - materiały - towary - produkty gotowe - produkcja w toku - zaliczki na dostawy	
II. Należności krótkoterminowe - z tytułu dostaw i usług - z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych - inne, z tytułu wynagrodzeń	
III. Inwestycje krótkoterminowe - udziały i akcje - środki pieniężne w kasie - środki pieniężne w banku - inne środki pieniężne	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)	

Zadanie 4.

Klasyfikacja źródeł finansowania

Założenia

Przedsiębiorstwo handlowe Mirosław Expert sp. z o. o. z siedzibą w Suwałkach rozpoczęło działalność 15 stycznia bieżącego roku. Spółkę utworzyło 3 udziałowców, z których każdy wniósł w formie udziału 25 000 zł.

Na koniec roku, na dzień 31 grudnia, spółka uzyskała dodatni wynik swojej działalności w wysokości 66 400 zł. Na koniec roku obrotowego spółka posiadała również następujące zadłużenia:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Wobec banku BNP S.A., w tym: – 15 000 do spłaty w ciągu 12 miesięcy – 100 000 do spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego	(uzupełnij)
2.	Z tytułu otrzymanych towarów handlowych	23 000
3.	Z tytułu niewypłaconych wynagrodzeń (płatnych do 10 stycznia kolejnego roku)	31 800
4.	Z tytułu naliczonego, lecz nieodprowadzonego podatku VAT	21 100
5.	Z tytułu wykonanej, lecz nieopłaconej usługi transportowej	3 600
6.	Z tytułu niezapłaconych faktur za dostęp do Internetu	200
RAZEM ZADŁUŻENIA		194 700

Polecenia do wykonania

- Dokonaj klasyfikacji wyszczególnionych źródeł finansowania zasobów majątkowych spółki.
- Ustal wartość poszczególnych grup źródeł finansowania.

Zestawienie źródeł finansowania (pasywów)

PASYWA	Wartość
A. KAPITAŁ WŁASNY	
I. Kapitał podstawowy	
II. Kapitał zapasowy	
III. Kapitał z aktualizacji wyceny	
IV. Pozostałe kapitały rezerwowe	
V. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
VI. Zysk (strata) netto	
VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
I. Rezerwy na zobowiązania	
II. Zobowiązania długoterminowe – kredyty bankowe – zobowiązania finansowe	
III. Zobowiązania krótkoterminowe – kredyty, pożyczki – z tytułu dostaw i usług – zaliczki otrzymane na dostawy – z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych – z tytułu wynagrodzeń – inne	
IV. Rozliczenia międzyokresowe	
PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 5. Klasyfikacja źródeł finansowania

Założenia

Przedsiębiorstwo – Samodzielny Publiczny Szpital Pediatryczny w Olsztynie utworzony został przez Skarb Państwa i wyposażony w środki trwałe, do których należą:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Budynek szpitalny o wartości	5 000 000
2.	Urządzenia i specjalistyczne aparaty	3 100 000
3.	Pozostałe urządzenia diagnostyczne	2 450 000

W ciągu roku obrotowego szpital otrzymał od Skarbu Państwa dotację w postaci środków pieniężnych w kwocie 2 000 000 zł na realizację zadań zleconych przez NFZ, które zostały przeznaczone na fundusz zapasowy.

Na koniec bieżącego roku obrotowego szpital poniósł stratę z działalności gospodarczej w wysokości 1 000 000 zł. Ponadto, wystąpiły zadłużenia z tytułu:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Niespłaconego kredytu bankowego udzielonego przez PKO BP S.A. (całkowita spłata w ciągu następných 12 miesięcy)	200 000
2.	Otrzymanych dostaw leków i opatrunków	220 000
3.	Zakupionych usług diagnostycznych u innych podmiotów leczniczych	90 000
4.	Niewypłaconych wynagrodzeń z tytułu nadgodzin	22 000

Polecenia do wykonania

1. Dokonaj klasyfikacji źródeł finansowania zasobów majątkowych, uwzględniając ich klasyfikację bilansową.
2. Ustal wartość poszczególnych grup źródeł finansowania (pasywów).
3. Ustal ogólną wartość źródeł finansowania zasobów majątkowych szpitala.

Zestawienie źródeł finansowania (pasywów)

PASYWA	Wartość
A. KAPITAŁ WŁASNY	
I. Kapitał podstawowy	
II. Kapitał zapasowy	
III. Kapitał z aktualizacji wyceny	
IV. Pozostałe kapitały rezerwowe	
V. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
VI. Zysk (strata) netto	
VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
I. Rezerwy na zobowiązania	
II. Zobowiązania długoterminowe - kredyty bankowe - zobowiązania finansowe	
III. Zobowiązania krótkoterminowe - kredyty, pożyczki - z tytułu dostaw i usług - zaliczki otrzymane na dostawy - z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych - z tytułu wynagrodzeń - inne	
IV. Rozliczenia międzyokresowe	
PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 6.

Klasyfikacja zasobów majątkowych i źródeł finansowania

Założenia

Przedsiębiorstwo ROMEX sp. z o. o. z siedzibą we Wrocławiu, zajmujące się przetwórstwem owoców i warzyw, na koniec roku obrotowego posiadało następujące składniki zasobów majątkowych oraz źródeł ich finansowania:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Przetwory owocowe (dżemy) gotowe do sprzedaży	8000
2.	Zapasy pomidorów do produkcji keczupu	8000
3.	Środki pieniężne w kasie (gotówka)	2000
4.	Maszyny do przetwórstwa owocowo-warzywnego	250 000
5.	Środki pieniężne na rachunku bieżącym w banku PKO BP S.A.	65 000
6.	Telefony komórkowe pracowników	25 500
7.	Zakupiony program komputerowy do zarządzania produkcją	60 300
8.	Udziały przedsiębiorstwa ROMEX objęte przez dwóch wspólników	920 000
9.	Hale, chłodnie i magazyny	750 000
10.	Przetwory warzywne (koncentrat pomidorowy) znajdujące się w procesie produkcji	48 000
11.	Akcje przedsiębiorstwa ORLEN S.A. zakupione jako lokata długoterminowa	40 000
12.	Pożyczka zaciągnięta u osoby prywatnej (termin spłaty do końca przyszłego roku obrotowego)	100 000
13.	Zakupione owoce, które zostaną wykorzystane do produkcji soków	4500
14.	Niezapłacone faktury za energię elektryczną	15 500
15.	Gotówka otrzymana z tytułu sprzedanych soków pomarańczowych	1000
16.	Zakupione obligacje skarbu państwa, zakupione jako lokata długoterminowa (5 lat)	100 000
17.	Zadłużenie karty kredytowej wykorzystywanej przez pracownika (spłata w ciągu najbliższego miesiąca)	3000
18.	Należności z tytułu sprzedanych dżemów wiśniowych	61 000
19.	Laptopy służbowe pracowników	30 000
20.	Zadłużenie wobec Urzędu Miasta z tytułu niezapłaconego podatku od nieruchomości	12 000
21.	Zadłużenie z tytułu wynagrodzeń	Ustal

Polecenia do wykonania

1. Określ nazwy poszczególnych składników, stosując klasyfikację bilansową.
2. Dokonaj wyceny poszczególnych grup składników zasobów majątkowych i źródeł ich finansowania.
3. Sporządź bilans.

Zestawienie zasobów majątkowych (aktywów)

AKTYWA		Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		
I. Wartości niematerialne i prawne		
II. Rzeczowe aktywa trwałe - środki trwałe - środki trwałe w budowie - zaliczki na środki trwałe		
III. Należności długoterminowe		
IV. Inwestycje długoterminowe - aktywa finansowe		
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		
B. AKTYWA OBROTOWE		
I. Zapasy - materiały - towary - produkty gotowe - produkcja w toku - zaliczki na dostawy		
II. Należności krótkoterminowe - z tytułu dostaw i usług - z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych - inne, z tytułu wynagrodzeń		
III. Inwestycje krótkoterminowe - udziały i akcje - środki pieniężne w kasie - środki pieniężne w banku - inne środki pieniężne		
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		

Zestawienie źródeł finansowania (pasywów)

PASYWA		WARTOŚĆ
A. KAPITAŁ WŁASNY		
I. Kapitał podstawowy		
II. Kapitał zapasowy		
III. Kapitał z aktualizacji wyceny		
IV. Pozostałe kapitały rezerwowe		
V. Zysk (strata) z lat ubiegłych		
VI. Zysk (strata) netto		
VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego		
B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA		
IX. Rezerwy na zobowiązania		
X. Zobowiązania długoterminowe - Kredyty bankowe - Zobowiązania finansowe		
XI. Zobowiązania krótkoterminowe - Kredyty, pożyczki - Z tytułu dostaw i usług - Zaliczki otrzymane na dostawy - Z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych - Z tytułu wynagrodzeń - inne		
XII. Rozliczenia międzyokresowe		
PASYWA RAZEM (A + B)		

Równanie bilansowe

Aktywa	=	Pasywa

Bilans sporządzony na dzień 31 grudnia 20... r.

AKTYWA		Wartość	PASywa		Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE	01		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	15	
I. Wartości niematerialne i prawne	02		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	16	
II. Rzeczowe aktywa trwałe	03		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	17	
III. Należności długoterminowe	04		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	18	
IV. Inwestycje długoterminowe	05		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	19	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	06		V. Uchwalone, lecz niewniesione dopłaty (wartość ujemna)	20	
B. AKTYWA OBROTOWE	07		VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	21	
I. Zapasy	08		VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych	22	
II. Należności krótkoterminowe	09		VIII. Zysk (strata) netto	23	
• należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy			IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	24	
– ponad 12 miesięcy			B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	25	
III. Inwestycje krótkoterminowe	10		I. Rezerwy na zobowiązania	26	
• kasa			II. Zobowiązania długoterminowe	27	
• rachunek bankowy			• kredyty bankowe		
• inne środki pieniężne			III. Zobowiązania krótkoterminowe	28	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	11		• z tytułu dostaw i usług		
C. NALEŻNE WPLĄTY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY	12		• z tytułu podatków		
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE	13		• inne		
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)	14		IV. Rozliczenia międzyokresowe	29	
			PASYWA RAZEM (A +B)	30	

Zadanie 7.

Zasoby majątkowe i źródła ich pochodzenia

Założenia

W przedsiębiorstwie produkcyjno-handlowym Mariola S.A. z siedzibą w Poznaniu zestawienie majątku i źródeł ich pochodzenia (finansowania) przedstawia się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Budynki	1 000 000
2.	Samochody ciężarowe	400 000
3.	Gotówka w kasie	2000
4.	Zobowiązania wobec ZUS	53 100
5.	Zakupione materiały (w tym paliwo do pojazdów mechanicznych)	50 000
6.	Kapitał zakładowy	690 000
7.	Kredyty bankowe i inne pożyczki krótkoterminowe	254 600
8.	Należności od odbiorców z tytułu sprzedanych towarów	100 000
9.	Zobowiązania z tytułu niezapłaconego podatku od środków transportu	5400
10.	Towary handlowe	3800
11.	Licencje na program księgowy Płatnik	12 000
12.	Komputery stacjonarne	54 000
13.	Środki pieniężne w banku PKO BP S.A.	15 000
14.	Materiały do produkcji	15 000
15.	Zobowiązania wobec dostawcy gazu i energii elektrycznej	21 500
16.	Należności od Urzędu Skarbowego z tytułu niewłaściwie naliczonego podatku dochodowego CIT	70 000
17.	Kapitał zapasowy	26 000
18.	Obligacje korporacyjne ENEA S.A. (pięcioletnie)	50 000
19.	Zysk netto	696 200
20.	Rezerwy z tytułu toczącego się postępowania sądowego o odszkodowanie	25 000

Polecenia do wykonania

1. Ustal wartość aktywów trwałych i obrotowych.
2. Ustal wysokość kapitału własnego i zobowiązań.
3. Ustal ogólną wartość aktywów i pasywów.
4. Oblicz wartość: aktywów netto, kapitału obrotowego, kapitału stałego.

Zestawienie aktywów i pasywów

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	
III. Należności długoterminowe		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości • aktywa finansowe • inne		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
B. AKTYWA OBROTOWE		VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
I. Zapasy • materiały • produkty gotowe • towary		VII. Zysk (strata) netto	
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy – ponad 12 miesięcy		VIII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy • inne środki pieniężne		B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		I. Rezerwy na zobowiązania	
C. NALEŻNE WPLĄTY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		III. Zobowiązania krótkoterminowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków • inne	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		IV. Rozliczenia międzyokresowe	
		PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 8.

Zasoby majątkowe i źródła ich pochodzenia

Założenia

W bilansie przedsiębiorstwa usługowego ROMAN sp. z o. o. z siedzibą w Wejherowie, sporządzonym na dzień 31 grudnia, wystąpiły następujące składniki aktywów i pasywów:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Komputery pracowników	128 000
2.	Samochody osobowe	223 000
3.	Grunty nabyte w celu wykorzystania pod budowę nowej siedziby przedsiębiorstwa	180 000
4.	Budynki wykorzystywane w działalności	250 000
5.	Samochody ciężarowe	305 000
6.	Środki pieniężne na rachunku bieżącym w banku	6 000
7.	Udziały w spółce ALFA sp. z o. o.	250 000
8.	Udziały w spółce BETA sp. z o. o.	100 000
9.	Pożyczki u osoby prywatnej (termin spłaty – za trzy lata)	150 000
10.	Zaciągnięty kredyt bankowy – zakończenie spłaty za 20 miesięcy	180 000
11.	Kapitał zapasowy	300 000
12.	Zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku VAT	50 000
13.	Kapitał z aktualizacji wyceny	215 000
14.	Niepodzielony zysk z lat ubiegłych	200 000
15.	Należności z tytułu wykonanych usług	80 500
16.	Kwoty od podmiotów, którym wynajmowane są biura	10 000
17.	Zadłużenie wobec ZUS z tytułu niezapłaconych składek społecznych	15 000
18.	Zadłużenie z tytułu wynagrodzeń (płatne do 10. dnia kolejnego miesiąca)	25 000
19.	Zysk netto	55 000
20.	Telefony komórkowe pracowników	14 000
21.	Kapitał zakładowy	Ustal

Polecenia do wykonania

1. Zakwalifikuj poszczególne pozycje aktywów i pasywów do odpowiednich grup bilansowych.
2. Sporządź bilans według załączonego wzoru, ustalając wcześniej wartość kapitału zakładowego.
3. Oblicz udział kapitału własnego w finansowaniu majątku, wartość aktywów netto, wartość kapitału stałego oraz kapitału obrotowego.

Zestawienie aktywów i pasywów

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	
III. Należności długoterminowe		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości • aktywa finansowe • inne		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
B. AKTYWA OBROTOWE		VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
I. Zapasy • materiały • produkty gotowe • towary		VII. Zysk (strata) netto	
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy – ponad 12 miesięcy		VIII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy • inne środki pieniężne		B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		I. Rezerwy na zobowiązania	
C. NALEŻNE WPLĄTY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		III. Zobowiązania krótkoterminowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków • inne	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		IV. Rozliczenia międzyokresowe	
		PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 9. Bilans

Założenia

Przedsiębiorstwo DORADCA z siedzibą w Warszawie, zajmujące się świadczeniem usług consultingowych, na dzień 31 grudnia posiadało następujące składniki aktywów i pasywów:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Zaliczka na zakup samochodu osobowego	175 000
2.	Samochody osobowe	262 000
3.	Gotówka w kasie	12 000
4.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	125 000
5.	Kwoty z tytułu zrealizowanych usług płatne w ciągu 18 miesięcy	41 000
6.	Zakupione przez przedsiębiorstwo oprogramowanie komputerowe	25 500
7.	Zakupiona licencja do programu księgowego	10 000
8.	Akcje przedsiębiorstwa X sp. z o. o. o charakterze długoterminowym	250 000
9.	Kredyt bankowy w banku Spółdzielczym Rolnik z terminem spłaty po 12 miesiącach od dnia bilansowego	1 000 000
10.	Zadłużenie wobec US z tytułu niezapłaconego podatku CIT	14 000
11.	Prawo wieczystego użytkowania gruntu wykorzystywane w działalności	119 000
12.	Środki czystości	500
13.	Zadłużenie wobec ZUS z tytułu niezapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne	28 000
14.	Zadłużenie wobec dostawców usług obcych o okresie wymagalności powyżej 12 miesięcy	14 000
15.	Zadłużenie z tytułu niezapłaconych usług o okresie wymagalności do 12 miesięcy	16 100
16.	Kapitał zakładowy	250 000
17.	Kapitał zapasowy	50 000
18.	Kapitał z aktualizacji wyceny	10 300
19.	Zadłużenie z tytułu pożyczki udzielonej przez osobę fizyczną	50 000
20.	Zadłużenie z tytułu niezapłaconego podatku od nieruchomości	10 000
21.	Akcje przedsiębiorstwa ORLEN S.A. – zakupione z przeznaczeniem do sprzedaży w ciągu 12 miesięcy	50 000
22.	Zysk z lat ubiegłych	15 000
23.	Wynik netto (zysk/strata)	Ustal

Polecenia do wykonania

1. Ustal, jaki wynik netto (zysk czy stratę) osiągnęła spółka w bieżącym roku sprawozdawczym.
2. Sporządź bilans na dzień 31 grudnia wg załączonego wzoru.

Zestawienie aktywów i pasywów

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	
III. Należności długoterminowe		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości • aktywa finansowe • inne		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
B. AKTYWA OBROTOWE		VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
I. Zapasy • materiały • produkty gotowe • towary		VII. Zysk (strata) netto	
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy – ponad 12 miesięcy		VIII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy • inne środki pieniężne		B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		I. Rezerwy na zobowiązania	
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		III. Zobowiązania krótkoterminowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków • inne	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		IV. Rozliczenia międzyokresowe	
		PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 10. Bilans

Założenia

Dane dotyczące przedsiębiorstwa Alfa SA w Poznaniu na koniec okresu sprawozdawczego tj. 31 grudnia przedstawiały się następująco:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Samochód osoby	140 000
2.	Kapitał zakładowy	740 000
3.	Środki na rachunku bieżącym	19 000
4.	Niezapłacone przez kontrahentów firmy faktury sprzedaży: – płatne do 12 miesięcy 40% – płatne powyżej 12 miesięcy 60%	Łącznie: 45000
5.	Pożyczka od osoby prywatnej	30 000
6.	Materiały i półprodukty	162 000
7.	Lokata bankowa (14-miesięczna)	120 000
8.	Rezerwa na sprawę sądową	25 000
9.	Materiały reklamowe	3 000
10.	Laptopy	19 000
11.	Udziały przedsiębiorstwa Danuta, nabyte jako lokata długoterminowa	190 000
12.	Licencje na system biurowy i księgowy	14 000
13.	Mieszkanie wykorzystywane jako biuro	350 000
14.	Zobowiązania z tytułu dostaw wobec przedsiębiorstwa Y (płatne w ciągu 13 miesięcy)	25 100
15.	Rozpoczęta budowa nowej siedziby przedsiębiorstwa	580 000
16.	Pożyczka udzielona przedsiębiorstwie Y	100 000
17.	Pożyczka zaciągnięta w spółce Z	45 550
18.	Zaliczka na poczet materiałów	20 000
19.	Zakupiona prenumerata poradników prawniczych na kolejny rok (płatna z góry)	1800
20.	Nadpłacony podatek VAT	55 000
21.	Zadłużenie z tytułu niezapłaconych wynagrodzeń	58 000
22.	Kapitał zapasowy	95 000
23.	Wynik finansowy netto	Ustal
24.	Maszyny produkcyjne	250 000

Polecenie do wykonania

Sporządź bilans przedsiębiorstwa na 31 grudnia 20XX r. według załączonego wzoru.

Zestawienie aktywów i pasywów

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	
III. Należności długoterminowe		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości • aktywa finansowe • inne		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
B. AKTYWA OBROTOWE		VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
I. Zapasy • materiały • produkty gotowe • towary		VII. Zysk (strata) netto	
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy – ponad 12 miesięcy		VIII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy • inne środki pieniężne		B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		I. Rezerwy na zobowiązania	
C. NALEŻNE WPLĄTY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		III. Zobowiązania krótkoterminowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków • inne	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		IV. Rozliczenia międzyokresowe	
		PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 11. Bilans

W spółce „Aleksandra” SA, zajmującej się produkcją stylowych mebli biurowych, na dzień bilansowy odnotowano następujące składniki majątku i kapitałów:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Maszyny produkcyjne	50 000
2.	Hala produkcyjna	136 000
3.	Licencja na produkcję mebli	10 000
4.	Zapasy drewna	20 000
5.	Wytworzone meble w magazynie gotowe do sprzedaży	15 000
6.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	70 000
7.	Należności z tytułu dostaw	30 000
8.	Należności z tytułu podatku dochodowego	2000
9.	Środki pieniężne w kasie	4000
10.	Udziały w spółce X długoterminowe	7000
11.	Kredyty długoterminowe	50 000
12.	Kredyty krótkoterminowe	20 000
13.	Kapitał podstawowy (z emisji akcji)	120 000
14.	Kapitał zapasowy	24 000
15.	Zobowiązania z tytułu dostaw	35 000
16.	Wynik finansowy – zysk roku obrotowego	19 000
17.	Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	40 000
18.	Zobowiązania z tytułu podatków	19 000
19.	Zobowiązania z tytułu ubezpieczeń	12 000
20.	Zysk z roku ubiegłego	5000
21.	Maszyny produkcyjne	50 000

Polecenia do wykonania

1. Dokonaj klasyfikacji posiadanych zasobów majątkowych, stosując obowiązujący podział bilansowy aktywów.
2. Ustal wartość poszczególnych grup zasobów majątkowych (aktywów).

Zestawienie aktywów i pasywów

AKTYWA	Wartość	PASYWA	Wartość
A. AKTYWA TRWAŁE		A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	
I. Wartości niematerialne i prawne		I. Kapitał (fundusz) podstawowy	
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe		II. Kapitał (fundusz) zapasowy	
III. Należności długoterminowe		III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości • aktywa finansowe • inne		IV. Kapitał rezerwowy z dopłat wspólników	
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe		V. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	
B. AKTYWA OBROTOWE		VI. Zysk (strata) z lat ubiegłych	
I. Zapasy • materiały • produkty gotowe • towary		VII. Zysk (strata) netto	
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw o okresie spłaty – do 12 miesięcy – ponad 12 miesięcy		VIII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego	
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy • inne środki pieniężne		B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe		I. Rezerwy na zobowiązania	
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY		II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE		III. Zobowiązania krótkoterminowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków • inne	
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)		IV. Rozliczenia międzyokresowe	
		PASYWA RAZEM (A + B)	

Zadanie 12.

Operacje gospodarcze i ich wpływ na bilans

Założenia

Przedsiębiorstwo produkcyjno-usługowe Chlebek Sp. z o.o. zostało zarejestrowane w sądzie rejestrowym 30 marca bieżącego roku. Przedmiotem działalności spółki jest produkcja pieczywa i wyrobów ciastkarskich. Na kapitał podstawowy spółki, zgodnie z umową, złożyło się 200 udziałów po 2000 zł każdy. Udziały zostały wpłacone przez wspólników na rachunek bankowy.

W ciągu okresu sprawozdawczego (w miesiącu kwietniu) wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Zakupiono piece i maszyny piekarnicze. Zapłata nastąpiła w następujący sposób: – 50% opłacono przelewem bankowym (w dniu transakcji), – 50% zostanie zapłacone do końca roku obrotowego.	200 000
2.	Otrzymano i przyjęto dostawę materiałów do produkcji chleba (mąka, cukier, drożdże). Zapłata nastąpi przelewem w przeciągu 14 dni.	15 000
3.	Zaciągnięto kredyt bankowy krótkoterminowy (zapłata do końca roku obrotowego).	55 000
4.	Ze środków na rachunku bankowym zakupiono używany samochód dostawczy.	45 000

Polecenia do wykonania

1. Przedstaw posiadane na dzień 1 kwietnia przez jednostkę zasoby majątkowe i źródła ich finansowania.
2. Określ wpływ operacji gospodarczych na składniki bilansu jednostki.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 13.

Operacje gospodarcze i ich wpływ na składniki majątku

Założenia

W przedsiębiorstwie Marek S.A. z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim w okresie sprawozdawczym (sierpień br.) wystąpiły następujące zdarzenia gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Zmiany składników majątkowych	Wpływ na sumę bilansową
1.	Udziałowcy spółki wpłacili na rachunek bankowy spółki 100 000 zł w celu podwyższenia kapitału zakładowego przedsiębiorstwa. Rejestracja podwyższenia kapitału nastąpiła w sądzie po 60 dniach.		
2.	Zakupiono do używania telefon komórkowy (4000 zł); zapłata nastąpi w terminie 21 dni		
3.	Zawarto umowę handlową z dostawcą materiałów. Zamówienia zostaną złożone w przeciągu następnych 3 miesięcy. Szacowana wartość umowy – 100 000 zł.		
4.	Ze środków na rachunku bankowym zapłacono wynagrodzenie dla pracowników produkcji 50 000 zł.		
5.	Wypłacono, ze środków na rachunku bankowym, pieniądze dla pracownika na zakup materiałów biurowych – 500 zł.		
6.	Złożono w banku wnioski o krótkoterminowy (6-miesięczny) kredyt na sfinansowanie zakupu materiałów – 100 000 zł.		
7.	Pracownik rozliczył się z pobranej zaliczki, przekazując do sekretariatu przedsiębiorstwa materiały biurowe o wartości 450 zł. Pozostałą kwotę pracownik zwrócił do kasy.		
8.	Uregulowano z rachunku bieżącego zobowiązanie wobec dostawców materiałów – 10 000 zł.		
9.	Wysłano zapytanie ofertowe na dostawę materiałów do produkcji – szacowana kwota transakcji 4000 zł.		
10.	Zakupiono partię towarów o wartości 1000 zł, za które zapłacono gotówką z kasy.		
11.	Podpisano umowę o pracę z pracownikiem biurowym. Wysokość wynagrodzenia 6500 zł brutto.		
12.	Z rachunku bieżącego wypłacono należne ryczałty za delegacje – 1600 zł.		

13.	Przedsiębiorstwo X sp. z o. o. wpłaciło na rachunek przedsiębiorstwa Marek S.A. 35 000 zł tytułem uregulowania zobowiązań.		
14.	Zaciągnięto krótkoterminową pożyczkę u osoby prywatnej 10 000 zł. Kwota pożyczki zasilła kasę.		
15.	Zakupiono materiały podstawowe – 10 000 zł. Zapłata nastąpiła gotówką z kasy.		
16.	Zakupiono w celach inwestycyjnych akcje spółki ORLEN S.A. – 10 000. Zapłata z rachunku bankowego. Planowany termin zbycia akcji – do końca roku obrotowego.		
17.	Opłacono przelewem rachunek za energię elektryczną – 1200 zł.		
18.	Wyplacono pracownikowi z kasy zaliczkę na zakup biletu kolejowego – 100 zł.		
19.	Sprzedano firmie Anna Sp. z o. o. towary za kwotę 34.400 zł. Zapłata nastąpi w terminie 14 dni.		
20.	Otrzymano potwierdzenie dokonania zamówienia przez firmę Alex S.A. na kwotę 35 000 zł. Szacowany czas realizacji zamówienia – 21 dni.		

Polecenia do wykonania

1. Określ typ operacji gospodarczych i ich wpływ na składniki bilansowe.
2. Zaksięguj poszczególne operacje na kontach teowych.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 14

Założenia

Bilans spółki Michał Sp. k. sporządzony na dzień 31 grudnia ub. r. przedstawiał następujące składniki:

Lp.	Nazwa konta	Wartość
1.	Środki trwałe	180 000
2.	Towary	21 000
3.	Należności od odbiorców	26 000
4.	Gotówka w kasie	18 000
5.	Kapitał zakładowy	172 000
6.	Kapitał zapasowy	6000
7.	Zysk netto	36 000
8.	Zobowiązania wobec dostawców	15 000
9.	Zobowiązania wobec urzędu skarbowego z tytułu podatku VAT	15 000

W styczniu następnego roku obrotowego miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Wpłacono gotówkę z kasy do banku.	14 000
2.	Spłacono ze środków na rachunku bankowym część zobowiązania wobec dostawcy.	8000
3.	Zakupiono materiały podstawowe. Zapłata nastąpiła gotówką.	2000
4.	Przeznaczono część zysku na kapitał zapasowy.	25 000
5.	Przelewem bankowym zapłacono część zobowiązania wobec urzędu skarbowego.	4500
6.	Odbiorcy spłacili należności, wpłacając środki pieniężne na rachunek bankowy.	26 000
7.	Zapłacono część zobowiązań wobec dostawców. Zapłata nastąpiła przelewem bankowym.	10 000
8.	Sprzedano towary. Zapłata nastąpi za 14 dni przelewem bankowym.	10 000
9.	Udzielono pożyczki pracownikowi firmy (wyplata z rachunku bankowego przedsiębiorstwa). Uregulowanie zobowiązania nastąpi w przeciągu 14 dni.	1000

Polecenia do wykonania

1. Określ typ operacji gospodarczych i ich wpływ na składniki bilansowe.
2. Zaksięguj poszczególne operacje na kontach teowych.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 15.

Operacje gospodarcze i ich wpływ na bilans

Założenia

Na początku roku obrotowego przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowo-usługowe Piotr Sp. z o. o. posiadało następujące zasoby majątkowe (aktywa) i źródła ich pochodzenia (pasywa):

Lp.	Nazwa konta	Wartość
1.	Wartości niematerialne i prawne	10 000
2.	Materiały	11 000
3.	Należności od kontrahentów	7000
4.	Towary	22 300
5.	Gotówka	9000
6.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	15 100
7.	Kapitał zakładowy	345 000
8.	Pożyczka bankowa (krótkoterminowa)	36 000
9.	Zysk z lat ubiegłych	13 000
10.	Zobowiązania wobec kontrahentów	36 000
11.	Zobowiązanie z tytułu składek ZUS – ubezpieczenie społeczne i zdrowotne	11 400

W grudniu miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Dokonano zapłaty składek ZUS – zapłata nastąpiła z rachunku bankowego.	11 400
2.	Przyjęto do magazynu materiały (środki czystości) – zapłata nastąpiła gotówką.	1100
3.	Przelewem spłacono część pożyczki bankowej.	1000
4.	Podjęto decyzję o podziale zysku z lat ubiegłych: – 50% przeznaczono na kapitał zapasowy, – 50% przeznaczono na fundusz nagród.	Uzupełnij kwotę
5.	Z rachunku bankowego spłacono część zobowiązań wobec dostawców.	1000
6.	Zakupiono program komputerowy; płatność w ciągu 14 dni.	3600
7.	Kontrahent dokonał częściowej spłaty zobowiązań (przelew bankowy).	2400
8.	Zakupiono towary handlowe – zapłata nastąpi w ciągu 90 dni.	4700

7. Zadania

9.	Przedsiębiorstwo zaciągnęło kolejną pożyczkę bankową – planowany termin spłat – 2 lata.	23 000
10.	Zakupiono materiały do produkcji – zapłata nastąpi w ciągu 14 dni.	12 000
11.	Z rachunku bankowego spłacono część zobowiązań wobec dostawców.	500
12.	Zakupiono materiały reklamowe (wizytówki i ulotki) – zapłata w terminie 14 dni.	1200
13.	Zakupiono nowy środek trwały w postaci komputera – zapłata nastąpi w ciągu 90 dni.	11 300
14.	Z rachunku bankowego spłacono część zobowiązań wobec dostawców.	500
15.	Zakupiono za gotówkę materiały produkcyjne, które przyjęto do magazynu.	3000
16.	Otrzymano fakturę za zakupioną usługę informatyczną – termin zapłaty 7 dni.	3000

Polecenia do wykonania

1. Określ typ operacji gospodarczych i ich wpływ na składniki bilansowe.
2. Zaksięguj poszczególne operacje na kontach teowych.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 16. Operacje wynikowe i ich wpływ na bilans

Założenia

Bilans przedsiębiorstwa Malwina S.A. na dzień 31 grudnia br. wykazywał następujące składniki:

AKTYWA		PASYWA	
1. Wartości niematerialne i prawne	30 000	1. Kapitał zakładowy	55 000
2. Towary	10 000	2. Kapitał zapasowy	11 000
3. Produkty	4200	3. Kredyty bankowe	2000
4. Należności z tytułu dostaw i usług	50 000	4. Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	40 700
5. Środki na rachunku bieżącym	10 500	5. Zysk (strata) z lat ubiegłych	-1000
6. Środki w kasie	3000		
Razem aktywa	107 700	Razem pasywa	107 700

W grudniu, przed zamknięciem ksiąg, wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Otrzymano fakturę za usługi informatyczne – płatność w ciągu 60 dni.	15 000
2.	Otrzymano przelew bankowy tytułem spłaty należności przez kontrahentów firmy.	14 000
3.	Podjęto decyzję o przekwalifikowaniu części towarów jako materiałów do wykorzystania w procesie produkcji.	8000
4.	Sprzedano odbiorcom wyroby gotowe, za które zapłata nastąpi w terminie późniejszym (21 dni):	
	a) ujęcie faktury za wyroby gotowe sprzedane odbiorcom po cenie sprzedaży,	6000
	b) rozchód z magazynu sprzedanych wyrobów gotowych po własnym koszcie wytworzenia (WZ).	3900
5.	Wpłacono część gotówki do banku.	1000
6.	Zakupiono nowy środek trwały w postaci maszyn produkcyjnych (piece i mieszalniki) – zapłata nastąpi w ciągu 180 dni.	44 000

Polecenia do wykonania

1. Określ typ operacji gospodarczych i ich wpływ na składniki bilansowe.
2. Zaksięguj poszczególne operacje na kontach teowych.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 17.

Operacje wynikowe i ich wpływ na wynik finansowy

Założenia

Przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe Witold Sp. z o. o., z siedzibą w Gorzowie Wielkopolskim, zajmujące się handlem owocami, warzywami i przetworami owocowo-warzywnymi, w dniu 1 stycznia 2023 r. posiadało następujące składniki majątkowe:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Kapitał zakładowy przedsiębiorstwa	1 000 000
2.	Środki trwałe – maszyny	600 000
3.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	50 000
4.	Zobowiązania wobec dostawców owoców i warzyw	45 000
5.	Dżemy wiśniowe	25 000
6.	Koncentraty pomidorowe	13 000
7.	Komputery	34 000
8.	Samochody dostawcze	230 000
9.	Należności od odbiorców produktów gotowych	70 000
10.	Dżemy truskawkowe	35 000
11.	Soki pomidorowe	55 000
12.	Kredyt bankowy – długoterminowy	120 000
13.	Zobowiązania z tytułu wynagrodzeń	46 000
14.	Gotówka w kasie	15 000
15.	Akcje spółki ORLEN S.A. – zakupione jako lokata krótkoterminowa – planowany termin sprzedaży za 30 dni	30 000
16.	Oprogramowanie komputerowe	13 000
17.	Zakupiona działka rolna – nabyta jako lokata kapitału	105 000
18.	Materiały promocyjne – ulotki, katalogi	4000
19.	Należność z tytułu nadpłaconego podatku VAT	2500
20.	Samochody osobowe	220 000
21.	Należność z tytułu udzielonej pożyczki osobie fizycznej – termin zapłaty za 2 lata	10 000
22.	Zadłużenie na karcie kredytowej – termin spłaty zadłużenia za 14 dni	22 000

W okresie sprawozdawczym wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Otrzymano środki pieniężne (gotówka) z tytułu zapłaty należności przez kontrahentów firmy.	1000
2.	Wyplacono część wynagrodzeń (przelew bankowy).	10 000
3.	Otrzymano przelew z urzędu skarbowego tytułem zapłaty nadpłaconego podatku VAT.	2500
4.	Splacono część zadłużenia na karcie kredytowej.	1500
5.	Sprzedano i przekazano odbiorcy wszystkie dzemy truskawkowe. Termin zapłaty ustalono na 21 dni.	35 000
6.	Sprzedano i przekazano odbiorcy część posiadanego soku pomidorowego – zapłata nastąpiła gotówką.	5000
7.	Sprzedano i przekazano odbiorcy część koncentratu pomidorowego. Termin zapłaty ustalono na 180 dni.	6500
8.	Jeden z odbiorców uregulował swoje zobowiązanie dokonując przelewu środków pieniężnych na rachunek bankowy	39 550
9.	Zakupiono nowy samochód dostawczy – sposób zapłaty: – zaliczka 10.000 (płatna gotówką), – pozostała część płatna w terminie 240 dni.	100 000
10.	Otrzymano rachunek za usługi telefoniczne – termin zapłaty 7 dni.	450

Polecenia do wykonania

1. Określ typ operacji gospodarczych i ich wpływ na składniki bilansowe.
2. Zaksięguj poszczególne operacje na kontach teowych.
3. Ustal stan posiadanych aktywów i pasywów na koniec okresu sprawozdawczego.

Zadanie 18. Korespondencja kont

Założenia

Dekretację wybranych operacji gospodarczych w przedsiębiorstwie handlowo-produkcyjnym Miś S.A. z siedzibą w Gdańsku przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Winien (Dt)	Ma (Ct)
1.	Towary	Rozrachunki z dostawcami
2.	Gotówka w kasie	Rachunek bankowy
3.	Rachunek bankowy	Rozrachunki z odbiorcami
4.	Rozrachunki z pracownikami	Rachunek bankowy
5.	Rozrachunki z urzędem skarbowym	Rachunek bankowy
6.	Wartości niematerialne i prawne	Rozrachunki z dostawcami
7.	Rozrachunki z ZUS	Rachunek bankowy
8.	Kredyty i pożyczki	Rachunek bankowy
9.	Rachunek bankowy	Kredyty bankowe
10.	Rozrachunki z dostawcami	Rachunek bankowy

Polecenia do wykonania

1. Podaj treść ekonomiczną powyższych operacji gospodarczych.
2. Wskaż dowody księgowe będące podstawą ich ewidencji.

Zadanie 19. Prowadzenie księgi głównej

Założenia

Bilans przedsiębiorstwa produkcyjno-handlowego Aleksandra z siedzibą w Bielsku-Białej na dzień 31 grudnia 2023 roku wykazywał następujące składniki aktywów (majątek) i pasywów (źródeł finansowania).

AKTYWA	Wartość	
A. AKTYWA TRWAŁE	01	970 000
I. Wartości niematerialne i prawne	02	140 000
II. Rzeczowe aktywa trwałe • środki trwałe	03	450 000
III. Należności długoterminowe	04	150 000
IV. Inwestycje długoterminowe • nieruchomości	05	230 000
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	06	–
B. AKTYWA OBROTOWE	07	102 000
I. Zapasy • towary	08	11 000
II. Należności krótkoterminowe • należności z tytułu dostaw i usług	09	20 000
III. Inwestycje krótkoterminowe • kasa • rachunek bankowy	10	5000 66 000
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	11	–
C. NALEŻNE WPŁATY NA KAPITAŁ (FUNDUSZ) PODSTAWOWY	12	–
D. UDZIAŁY (AKCJE) WŁASNE	13	–
AKTYWA RAZEM (A + B + C + D)	14	1 072 000

PASywa	Wartość	
A. KAPITAŁ (FUNDUSZ) ZAKŁADOWY	15	750 000
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	16	600 000
II. Kapitał (fundusz) zapasowy	17	100 000
III. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	18	–
IV. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe	19	–
V. Zysk (strata) z lat ubiegłych	20	50 000
VI. Zysk (strata) netto	21	–
VII. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	22	–
B. ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	23	322 000
I. Rezerwy na zobowiązania	24	110 000
II. Zobowiązania długoterminowe • kredyty bankowe	25	100 000
III. Zobowiązania krótkoterminowe • kredyty bankowe • z tytułu dostaw i usług • z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń społecznych	26	70 000 30 000 12 000
IV. Rozliczenia międzyokresowe	27	–
PASYWA RAZEM (A + B)	28	1 072 000

7. Zadania

W styczniu wystąpiły następujące sytuacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Z rachunku bankowego spłacono ratę kredytu krótkoterminowego.	18 500
2.	Przyjęto do magazynu zakupione towary. Zapłata nastąpi w ciągu 21 dni.	42 000
3.	Wypłacono z kasy pracownikowi działu marketingu zaliczkę na zakup wizytówek.	700
4.	Z rachunku bankowego zapłacono zobowiązania wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.	15 600
5.	Na rachunek bankowy wpłynęły środki pieniężne z tytułu zapłaty należności przez kontrahentów.	14 000
6.	Z rachunku bankowego spłacono ratę kredytu długoterminowego.	4000
7.	Zakupiono nowy telefon komórkowy – zapłata nastąpi w ciągu 14 dni.	5000
8.	Zwrócono część towarów dostawcy z uwagi na źle zrealizowane zamówienie.	1300
9.	Pracownik działu marketingu rozliczył się z pobranej zaliczki: – zakup wizytówek (materiały promocyjne) 650, – zwrot niewykorzystanej zaliczki do kasy 50.	
10.	Zakupiono nowy komputer – zapłata nastąpi w ciągu 21 dni.	12 000
11.	Sprzedano i wydano z magazynu towary: a) ujęcie faktury za towary sprzedane odbiorcom po cenie sprzedaży 10 000, b) rozchód z magazynu sprzedanych towarów 5000.	

Polecenia do wykonania

1. Otwórz konta księgi głównej.
2. Dokonaj zapisu operacji gospodarczych na kontach księgi głównej.

Zadanie 20. Prowadzenie księgi głównej

Założenia

Bilans przedsiębiorstwa ALICJA sp. k. w Zamościu na dzień 31 grudnia ub. r. wykazywał następujące składniki:

AKTYWA			PASYWA		
1.	Wartości niematerialne i prawne	50 000	1.	Kapitał zakładowy	200 000
2.	Środki trwałe	60 000	2.	Fundusz zapasowy	5000
3.	Materiały	25 000	3.	Zobowiązania krótkoterminowe - kredyty bankowe - z tytułu dostaw i usług - z tytułu wynagrodzeń	20 000 10 000 9600
4.	Produkcja w toku	14 000	4.	Zysk (strata) netto	0
5.	Należności krótkoterminowe - z tytułu dostaw i usług	25 600			
6.	Krótkoterminowe aktywa finansowe - udziały - środki pieniężne w banku - środki pieniężne w kasie	10 000 45 000 15 000			
	Suma bilansowa	244 600		Suma bilansowa	244 600

W styczniu wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Kontrahent uregulował należność, wpłacając kwotę na rachunek bankowy.	15 000
2.	Zakupiono materiały, które przekazano do magazynu. Płatność nastąpiła gotówką.	3500
3.	Zapłacono ratę kredytu bankowego.	4500
4.	Zakupiono nowy piec (środek trwały). Płatność nastąpi w ciągu 21 dni.	13 000
5.	Zakończono proces produkcji, kwalifikując wyprodukowane produkty jako wyroby gotowe	14 000
6.	Przyjęto do używania oprogramowanie komputerowe do zarządzania bazą klientów. Płatność za zakupione oprogramowanie nastąpi w terminie późniejszym (90 dni).	25 000

7. Zadania

7.	Dokonano przelewu środków pieniężnych z tytułu zobowiązań z tytułu wynagrodzeń.	9600
8.	Dokonano częściowej spłaty zobowiązań z tytułu dostaw i usług.	3000
9.	Otrzymano fakturę za usługi telekomunikacyjne i dostęp do Internetu. Płatność w terminie 21 dni.	1000
10.	Zaciągnięto kredyt bankowy krótkoterminowy – termin spłaty w ciągu 6 miesięcy.	30 000

Polecenia do wykonania

1. Otwórz konta księgi głównej.
2. Dokonaj zapisu operacji gospodarczych na kontach księgi głównej.
3. Sporządź zestawienie aktywów i pasywów na koniec okresu.

Zadanie 21. Prowadzenie księgi głównej

Założenia

Zgodnie z zestawieniem obrotów i sald Spółki z o.o. Wiesław z siedzibą w Zielonej Górze sporządzonym za grudzień br. stany poszczególnych kont przedstawiały się następująco:

Lp.	Nazwa konta	Suma
1.	Wartości niematerialne i prawne	80 000
2.	Środki trwałe	200 000
3.	Rozrachunki z odbiorcami (należności)	8000
4.	Materiały	24 000
5.	Środki pieniężne na rachunku bankowym	95 500
6.	Kasa	500
7.	Kapitał zakładowy	300 000
8.	Kredyt bankowy krótkoterminowy	3000
9.	Zobowiązania z tytułu podatku CIT	18 000
10.	Zysk netto	100 000
11.	Rozrachunki z dostawcami (zobowiązania)	155 000
12.	Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń (niewypłacone wynagrodzenia)	50 000

W grudniu miały miejsce następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Wpłacono gotówkę z kasy do banku.	500
2.	Z rachunku bankowego zapłacono zaliczkę na podatek dochodowy CIT.	18 000
3.	Ze środków na rachunku bankowym wypłacono wynagrodzenia dla pracowników.	50 000
4.	Otrzymano przelew środków tytułem spłaty części należności od kontrahentów.	4000
5.	Przyjęto do magazynu zakupione towary. Zapłata nastąpi w terminie 90 dni.	12 000
6.	Otrzymano fakturę za zamówione uprzednio usługi doradcze. Zapłata nastąpi w terminie 14 dni.	10 000
7.	Otrzymano przelew środków tytułem spłaty części należności od kontrahentów.	4000

7. Zadania

8.	Wydano z magazynu materiały do celów produkcji.	15 000
9.	Podjęto uchwałę o przeznaczeniu 45% zysków na kapitał zapasowy.	...
10.	Zakupiono i przyjęto do używania nowy telefon komórkowy. Zapłata w ciągu 3 dni.	5000
11.	Dokonano zapłaty za telefon komórkowy.	5000
12.	Dokonano zapłaty raty za kredyt krótkoterminowy.	900
13.	Przekwalifikowano część materiałów przeznaczonych do produkcji jako towary handlowe.	1400
14.	Zakupiono nowy samochód osobowy. Sposób zapłaty – 12 równych rat, w ciągu najbliższych 12 miesięcy.	96 000
15.	Podjęto decyzję o likwidacji środka trwałego (całkowite zużycie).	30 000
16.	Otrzymano fakturę za usługi telekomunikacyjne. Zapłata w ciągu 7 dni.	805

Polecenia do wykonania

1. Otwórz konta księgi głównej.
2. Dokonaj zapisu operacji gospodarczych na kontach księgi głównej.
3. Sporządź bilans zamknięcia na dzień 31 grudnia br.

Zadanie 22. Ewidencja w księgach głównych

Założenia

Przedsiębiorstwo produkcyjno-handlowe Marek i Wojtek Spółka z o. o. na dzień 1 grudnia dysponowało określonymi składnikami aktywów i pasywów:

Lp.	Nazwa konta	Wartość
1.	Wartości niematerialne i prawne	27 000
2.	Środki trwałe	60 000
3.	Materiały	9500
4.	Towary	11 000
5.	Rozrachunki z odbiorcami (należności)	15 000
6.	Kredyt krótkoterminowy (termin spłaty do 6 miesięcy)	15 000
7.	Środki na rachunku bieżącym	25 000
8.	Kapitał zakładowy	100 000
9.	Kapitał zapasowy	10 000
10.	Zobowiązania z tytułu podatku VAT	4000
11.	Rozrachunki z dostawcami (Ma)	15 000
12.	Zobowiązania z tytułu podatku CIT	9000
13.	Należności od pracowników	1000

W kolejnym okresie sprawozdawczym bieżącego roku obrotowego (tj. w miesiącu grudzień) wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość
1.	Zakupiono materiały podstawowe. Płatność nastąpi w przeciągu 7 dni.	2000
2.	Wyplacono środki pieniężne z banku, które przekazano do kasy.	1400
3.	Przyjęto do magazynu partię zamówionych towarów – płatność nastąpiła gotówką.	900
4.	Udzielono pożyczki osobie prywatnej. Termin spłaty 6 miesięcy. Pożyczka udzielona w formie gotówkowej.	500
5.	Podjęto decyzję o przekwalifikowaniu części towarów do kategorii materiałów, które zostaną użyte w procesie produkcji.	8000
6.	Kontrahent uregulował zobowiązanie wpłacając gotówkę do kasy.	4500
7.	Zakupiono za gotówkę materiały czyszczące i środki czystości.	2100

7. Zadania

8.	Otrzymano fakturę za zakupioną usługę doradztwa prawnego – faktura płatna przelewem w ciągu 14 dni.	5000
9.	Podjęto decyzję o założeniu lokaty długoterminowej (czas trwania – 2 lata).	5000
10.	Zakupiono akcje firmy CCC S.A. (planowany termin zbycia w ciągu 6 miesięcy). Płatność nastąpiła z rachunku bankowego.	1000
11.	Zakupiono materiały podstawowe. Zapłata nastąpi w ciągu 7 dni.	320
12.	Kontrahent uregulował zobowiązanie wpłacając gotówkę do kasy.	2500
13.	Wpłacono gotówkę na rachunek bankowy.	2500
14.	Ze środków na rachunku bankowym zapłacono część zobowiązania z tytułu podatku VAT.	2000

Polecenia do wykonania

1. Otwórz konta księgi głównej.
2. Dokonaj rejestracji operacji gospodarczych.
3. Sporządź bilans zamknięcia na dzień 31 grudnia danego roku.

Zadanie 23. Amortyzacja

Spółka X w dniu 1 stycznia 2023 posiadała środki trwałe, których dane przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Treść	Środki trwałe		
		A	B	C
1.	Wartość początkowa	18 000	90 000	
2.	Data przyjęcia do użytkowania	luty 2019		listopad 2017
3.	Stawka amortyzacji (%)	10
4.	Roczny odpis umorzenia i amortyzacji	1500
5.	Miesięczny odpis umorzenia i amortyzacji	1125
6.	Liczba miesięcy dokonywania odpisów
7.	Suma odpisów dokonanych do 31.12.2013	10
8.	Wartość netto ŚT na dzień 31.12.2023
9.	Odpis umorzenia i amortyzacji za styczeń 2023 roku	75

Polecenia do wykonania

Uzupełnij tabelkę.

Zadanie 24. Ewidencja na kontach analitycznych

Salda wybranych kont hurtowni owocowo-warzywnej Marchewka S.A. z siedzibą w Gdańsku na dzień 1 stycznia były następujące:

Lp.	Treść	Suma
1.	Towary, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • marchewki • ogórki • jabłka • śliwki 	70 000 18 000 (ustal) 6000 1200
2.	Rachunek bieżący	140 000
3.	Kasa	8000
4.	Zobowiązania wobec dostawców, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • firmy Ogóreczek S.A. • firmy Jabłuszko 	92 000 (ustal) 18 200

W lutym br. wystąpiły następujące operacje gospodarcze:

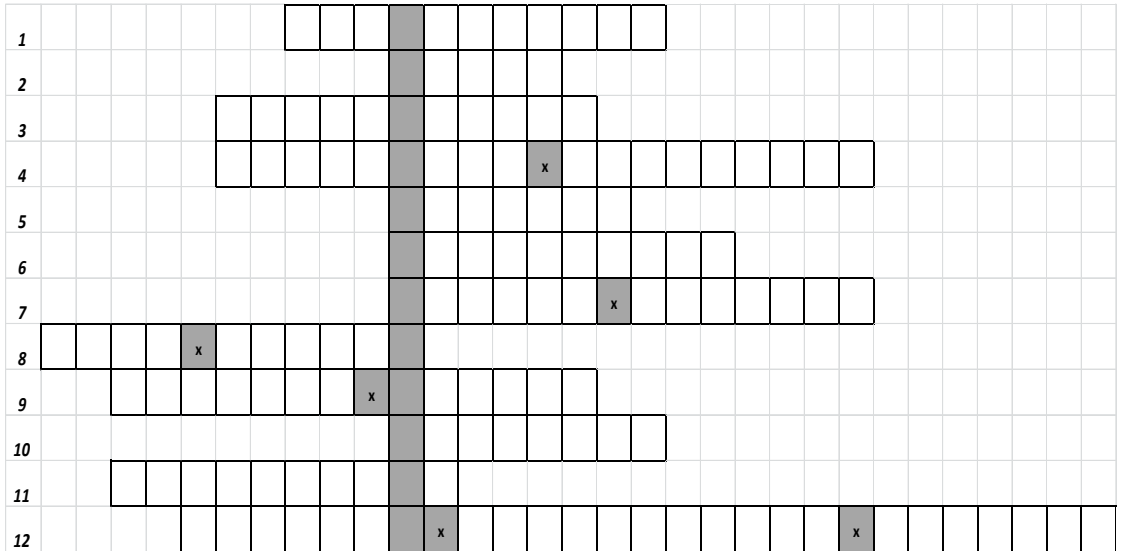
Lp.	Treść operacji gospodarczych	Wartość
1.	Przyjęto do magazynu zamówione w firmie Jabłuszko ziemniaki.	14 000
2.	Zwrócono dostawcy Ogóreczek S.A. część marchewek, które nie spełniały norm jakościowych.	1000
3.	Ze środków na rachunku bankowym spłacono zobowiązania wobec firmy Jabłuszko.	10 000
4.	Przyjęto do magazynu zamówione w firmie Ziemniaczek sp. z o. o. rzodkiewki.	4500
5.	Przyjęto do magazynu zamówione u dostawcy Ogóreczek S.A. gruszki.	3500

POLECENIA DO WYKONANIA:

- Otwórz konta syntetyczne oraz konto analityczne „Rozrachunki z kontrahentami”.
- Dokonaj zapisu operacji gospodarczych na kontach.
- Sporządź zestawienie obrotów i sald kont analitycznych.
- Zamknij konta syntetyczne i analityczne.

Poz.	Nazwa konta	Obroty		Salda	
		Winien	Ma	Winien	Ma
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
OGÓLEM					

Zadanie 25. Rozwiąż krzyżówkę, wpisz hasło.

1. W prawie bilansowym i podatkowym oznacza koszt związany ze stopniowym zużywaniem się środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych.
2. Wkład niepieniężny wniesiony do spółki handlowej oznaczający wartość majątkową wnoszoną do spółki, w postaci wartości niematerialnych (praw) lub rzeczy. Jego wniesienie oznacza przeniesienie na spółkę wszelkich praw do przedmiotu wkładu (czyli jego własności).
3. Należności lub zobowiązania zarachowane w księgach jednostki gospodarczej na podstawie dokumentów księgowych lub nazwa pewnego rodzaju konta.
4. Przychody związane z działalnością inwestycyjną oraz działalnością finansową.
5. Stanowią odzwierciedlenie wkładów wniesionych do spółki w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością.
6. W rachunkowości uprawnienie do otrzymania w określonym terminie świadczenia pieniężnego lub rzeczowego od dłużnika.
7. Zgodnie z art. 28 ust 3 ustawy o rachunkowości są to koszty ogólne i administracyjno-gospodarcze niestanowiące kosztów wytworzenia produktu oraz obejmujące wydatki związane z kierowaniem całokształtem działalności jednostki.

7. Zadania

8. To różnica między przychodami netto ze sprzedaży towarów, materiałów i produktów, a kosztami sprzedanych towarów, materiałów i produktów.
9. Inaczej aktywa netto.
10. To inaczej zdarzenie gospodarcze, które powoduje zmiany w składnikach bilansu.
11. Podstawowy element składowy rachunkowości, stanowi część rejestracyjną rachunkowości.
12. Element składowy kosztów działalności operacyjnej, podlega wykazaniu w rachunku zysków i strat w odrębnej pozycji, bez względu na przyjęty przez jednostkę wariant sporządzania rachunku zysków i strat oraz stosowaną metodę ewidencji zapasów.

Hasło:

KOCHAM

Zadanie 26

Do brakujących pozycji wstaw odpowiednią liczbę, która przyporządkowuje pozycje w określonym miejscu (pozycji) rachunku zysków i strat.

POZYCJA RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	
1.	Przychody z podstawowej działalności operacyjnej
2.	(-) Koszty podstawowej działalności operacyjnej
3. ?
4.	(+) Pozostałe przychody operacyjne
5.	(-) Pozostałe koszty operacyjne
6. ?
7. ?
8. ?
9.	Zysk (strata) brutto
10. ?
11.	Zysk (strata) netto

Brakujące pozycje:

Zysk (strata) ze sprzedaży:

Zysk (strata) z działalności operacyjnej:

Przychody finansowe:

Koszty finansowe:

Podatek dochodowy i inne obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego:

.....

Zadanie 27

Firma produkcyjna dokonuje zakupów i sprzedaży towarów oraz usług, które są opodatkowane podatkiem VAT 23%. W kwietniu 2023 r. dokonano następujących transakcji (wartość netto):

- 1) zakup materiałów 60 000 zł,
- 2) wewnątrzwspólnotowa dostawa towarów 20 000 zł,
- 3) sprzedaż towarów 6900 zł,
- 4) wewnątrzwspólnotowe nabycie materiałów 56 000 zł,
- 5) sprzedaż usług w Polsce 5900 zł,
- 6) zakup krajowy towarów 150 000 zł,
- 7) zakup nowej maszyny produkcyjnej 147 000 zł,
- 8) zakup telefonu komórkowego 5000 zł,
- 9) eksport produktów 90 000 zł,
- 10) nocleg w hotelu 1200 zł.

Firma posiada dokumenty przewozowe potwierdzające dostarczenie surowców do nabywcy przed sporządzeniem deklaracji VAT-7.

Polecenie

Ustal saldo rozliczeń z tytułu VAT wobec urzędu skarbowego.

Zadanie 28

Firma produkcyjna dokonuje zakupów i sprzedaży towarów oraz usług, które są opodatkowane podatkiem VAT 23%. W kwietniu 2023 r. dokonano następujących transakcji (wartość netto):

- 1) wewnątrzspółnotowa dostawa towarów 41 000 zł,
- 2) wewnątrzspółnotowe nabycie towarów 18 000 zł,
- 3) eksport towarów 6000 zł,
- 4) import towarów 41 000 zł,
- 5) sprzedaż towarów w kraju 4500 zł,
- 6) zakup komputera 15 000 zł,
- 7) sprzedaż towarów 27 000 zł.

Wskaźnik sprzedaży opodatkowanej z ubiegłego roku wynosi 58%. Firma posiada dokumenty przewozowe potwierdzające dostarczenie surowców do nabywcy przed sporządzeniem deklaracji VAT-7.

Polecenie

Ustal saldo rozliczeń z tytułu VAT wobec urzędu skarbowego.

Zadanie 29

Firma produkcyjna dokonuje zakupów i sprzedaży towarów oraz usług, które są opodatkowane podatkiem VAT 23%. W maju 2023 r. dokonano następujących transakcji (wartość netto):

- 1) zakup materiałów 35 000 zł,
- 2) zakup komputera 6000 zł,
- 3) zakup surowca w kraju 125 000 zł,
- 4) eksport produktów 9000 zł,
- 5) zakup usługi (zw) 101 000 zł,
- 6) import usług 59 000 zł,
- 7) sprzedaż produktów 9000 zł,
- 8) import towarów 146 000 zł,
- 9) sprzedaż krajowa towarów (zw) 12 000 zł.

Wskaźnik sprzedaży opodatkowanej z ubiegłego roku wynosi 19%. Firma posiada dokumenty przewozowe potwierdzające dostarczenie surowców do nabywcy przed sporządzeniem deklaracji VAT-7.

Polecenie

Ustal saldo rozliczeń z tytułu VAT wobec urzędu skarbowego.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

1. Gierusz B., *Podręcznik samodzielnej nauki księgowania*, ODDK, Gdańsk 2016.
2. Małkowska D., *Rachunkowość od podstaw. Zbiór zadań z komentarzem i rozwiązaniami*, ODDK, Gdańsk 2014.
3. Nasiłowski M., *System rynkowy*, Key Text, Warszawa 1998.
4. Nita B., Koczar J., Kostrzyk-Siekierska K., *Organizacja rachunkowości podmiotów gospodarczych*, Difin, Warszawa 2017.
5. Olchowicz I., *Podstawy rachunkowości. Część I. Wykład.*, Difin, Warszawa 2001.
6. Sawicki K., red. *Podstawy rachunkowości*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009.
7. Winiarska K., *Podstawy rachunkowości*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2012.

Akty prawne

1. Dz. U. z 18.12.2000 r., Nr 113, poz. 1186.
2. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz. U. z 18.12.2000 r., Nr 113, poz. 1186.
3. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz. U. 2004 Nr 54 poz. 535.

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

E-podręcznik został stworzony dla Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. E. Kwiatkowskiego w Gdyni w ramach projektu pn.: „Doskonałość Dydaktyczna Uczelni” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

**WYŻSZA SZKOŁA
ADMINISTRACJI
I BIZNESU**

IM. E. KWIATKOWSKIEGO W GDYNI

ISBN 978-83-67939-03-4